

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Narva kolledž

Õppekava „Koolieelse lasteasutuse õpetaja mitmekeelses õppekeskkonnas“

Airi Varend

**ÕPETAJATE VALMISOLEK LASTE LOOVUSE ARENDAMI-
SEKS ÕUEKESKKONNAS PÕLVA MAAKONNA
LASTEAEDADE NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: eelkoolipedagoogika nooremlektor Lehte Tuuling MA

Narva 2024

Õpetajate valmisolek laste loovuse arendamiseks õuekeskkonnas Põlva maakonna lasteaedade näitel

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud

Airi Varend

(töö autori allkiri)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Airi Varend

(sünnikuupäev: 20.08.1969)

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Õpetajate valmisolek laste loovuse arendamiseks õuekeskkonnas Põlva maakonna lasteaedade näitel“, mille juhendaja on Lehte Tuuling, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digiarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktis 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Airi Varend

Kuupäev 19.05.2024

SUMMARY

The title of the thesis is "Teachers' Readiness to Develop Children's Creativity in the Outdoor Environment Using on the Example of Kindergartens in Põlvamaa".

Children's creativity levels have declined over the years, both in nursery and primary school. Children lack problem-solving skills, imagination, critical and flexible thinking, curiosity and the ability to generate ideas. The choice of the topic was based on previous studies conducted in Estonia, where the outdoor environment and creativity have been treated separately. Children spend most of their day in nursery school, so one of the tasks of teachers is to develop creativity in the outdoor environment. According to the national curriculum for pre-school education, learning through play in different environments is considered important, where the teacher's role is to support children's creativity and create an environment that supports it.

The aim of this research is to analyze the potential of the outdoor environment, obstacles and readiness in developing children's creativity in the outdoor environment based on the opinions of kindergarten teachers.

This thesis consists of three parts: a theoretical background, a description of the research methodology, a summary of the results, and an analysis.

The research was based on a qualitative method, collecting data through interviews and analyzing the responses from the teacher's perspective. For the research part, 14 interviews were conducted with teachers from different kindergartens in Põlvamaa.

As a result of the survey, it can be argued that teachers in Põlva County are aware of the importance of developing creativity in the outdoor environment and are ready to develop it in the future.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. LOOVUSE ARENDAMINE ÕUEKESKKONNAS	7
1.1. Loovuse mõiste	7
1.2. Loovuse areng lapseas	9
1.3. Õuekeskkonna kasutamine lapse loovuse arengu toetamisel	12
1.3.1. Õuekeskkonna mõiste	12
1.3.2. Õuekeskkonna kasutamise võimalused lapse loovuse arengu toetamisel	13
1.3.3. Õpetaja roll lapse loovuse arengu toetajana õuekeskkonnas.....	16
2. UURIMISTÖÖ METOODIKA	20
2.1. Uurimistöö eesmärk	20
2.2. Uurimistöö metoodika valik ja kirjeldus	20
2.3. Valimi moodustamine ja kirjeldus	21
2.4. Andmekogumise protseduur.....	22
3. UURIMISTULEMUSED	24
3.1. Laste loovust arendavad õuekeskkonna tegevused	25
3.2. Takistavad tegurid loovuse arendamisel õuekeskkonnas	27
3.3. Õpetajate valmisolek laste loovuse arendamiseks õuekeskkonnas	28
ARUTELU	32
KOKKUVÕTE	37
KASUTATUD KIRJANDUS	39
LISA	47
Lisa 1. Intervjuu küsimused	47

SISSEJUHATUS

Aina rohkem pööratakse tähelepanu nii Eestis kui mujal maailmas laste loovuse arendamisele ja õues veedetud aja tähtsusele. Loovus on oluline osa lapse arengust, mis aitab omandada mitmesuguseid eluks vajalikke oskusi, omadusi ning toetab üldist heaolu ja eneseteostust (White, 2008, lk 3). Vastavalt koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale peetakse tähtsaks läbi mängu õppimist erinevates keskkondades, kus õpetaja oluliseks rolliks on toetada laste loovust ja luua seda toetav keskkond (KELA RÕK, 2008). Parsons (2011, lk 11) toob oma uurimistöös „*Young Children and Nature*“ välja erinevate ekspertide üksmeelse otsuse: tuleb teha täiendavaid uuringuid, sest õuekeskkonnad, kas ehitatud või looduslikud, on lapsepõlve arengu jaoks olulised ja neid tuleks arvesse võtta nii poliitikas, planeerimises kui ka kujundamises.

Õpetaja Kutsestandard tase 6 kompetentsusnõuetes sätestub, et õpetaja rakendab mängu ja loovust arendavaid meetodeid ning kujundab füüsilise, vaimse, emotsionaalse loovust toetava keskkonna (Kutsekoda, 2018), seega olema valmis ka õuekeskkonna kujundamiseks loovust arendavaks.

Teadusuuringud on näidanud, et alates 1990ndatest aastatest on lasteaia- ja algkooliealiste laste loovuse tase langenud. Uuringud toovad välja, et lastel on vähenenud uudishimu ja kujutlusvõime ning langenud on ka ideede genereerimise ja probleemide lahendamise oskused. Lisaks on täheldatud, et lapsed ei suuda mõelda paindlikult ega kriitiliselt. (Naiman, 2014) Karu (2022) uurimistöös toodi õpetajate hinnangul ühe loovuse arengut takistava tegurina välja lasteaia õuealal puuduvad mängukeskused, mis annaksid lastele võimaluse eelnevalt õpitud vabamängus kinnistada. Laine (2022) magistristöös uuriti lasteaiaõpetajate arvamusi eelkooliealiste laste loovuse ja mänguoskuste arendamisest rühmaruumis. Kundla (2019) uurimistööst selgus, et enamik õpetajatest ei planeeri teadlikult õppetegevusse loovuse arendamist vaid seda tehakse pigem alateadlikult.

Eestis läbiviidud uurimistöodes on vaadeldud teemadena õuekeskkonda ja loovust eraldi. Antud uurimistöös keskendutakse laste loovuse arendamisele õuekeskkonnas, võttes aluseks varasemad uurimistööd. Vaatamata seadustest tulenevatele suunistele ja olemasolevatele uurimistele, on märgatud lahknevusi seaduste ja tegelikkuse vahel. Sellest tulenevalt tõstatub uurimis-

probleem, mis käsitleb õpetajate piiratud valmisolekut laste loovuse arendamisel õuekeskkonnas.

Käesoleva uurimistö eesmärgiks on analüüsida õuekeskkonna potentsiaali, ettetulevaid takistusi ning valmisolekut laste loovuse arendamisel õuekeskkonnas lasteaiaõpetajate arvamusele toetudes.

Uurimistö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgnevad uurimisküsimused:

1. Missugused õuekeskkonna tegevused õpetajate arvates arendavad laste loovust?
2. Millised takistavad tegurid õpetajate arvates loovuse arendamisel õuekeskkonnas esile keruvad?
3. Missugune on õpetajate valmisolek laste loovuse arendamiseks õuekeskkonnas?

Küsimuste kaudu püütakse mõista õpetajate arusaama enda rollist ja suhtumisest laste loovuse arendamisse õuekeskkonnas ning tuua välja võimalikud kitsaskohad ja lahendused.

Bakalaureusetöö koosneb kolmest osast. Esimeses osas antakse teoreetiline ülevaade loovuse olemusest, lapse loovuse arengust. Tuuakse välja õuekeskkonna mõiste, võimalused lapse loovuse arengu toetamiseks ning õpetaja roll lapse loovuse arengu toetajana õuekeskkonnas. Teises osas kirjeldatakse kasutatud metoodikat, valimit, uurimisprotseduuri ja andmetöötlusmeetodit. Kolmandas osas keskendutakse uurimistulemuste analüüsile uurimisküsimuste lõikes, arutelule ja tehakse kokkuvõte.

1. LOOVUSE ARENDAMINE ÕUEKESKKONNAS

Käesolev peatükk annab ülevaate loovuse olemusest, erinevatest definitsioonidest ning lähenemistest, lapse loovuse eripäradest, avaldumisest, arendamise tähtsusest.

1.1. Loovuse mõiste

Sõnaraamatus on loovust selgitatud kui võimet luua uut, arendada originaalset oma mõttest või kujutlusvõimest, kas siis kunstiteose või leiutisena (Dictionary. com, 2023). Sõna „loovus“ kasutatakse erineval viisil ja erinevates kontekstides, seda on raske defineerida. *National Advisory Committee on Creative and Cultural Education* (1999, lk 28) uurimistöös on välja toodud, et määratlemise probleemid seisnevad loovuse konkreetses seoses kunstidega, loomingulise tegevuse enda keerulises olemuses ja selle selgitamiseks välja töötatud teooriate mitmekesisuses.

Ühtset loovuse definitsiooni pole leitud, paljud teadlased on loovuse vastu huvi tundnud, kasutades selle määratlemiseks erinevaid lähenemisviise. Erinevates riikides on loovuse olemust kirjeldatud samuti erinevalt, näiteks Euroopas nähakse loovust kui ellusuhtumist ja viisi kuidas tulla toime väljakutsetega, mida elu esitab. Hiinas jällegi on loovus andekuse oluliseks komponendiks (Sternberg, 2006, lk 4) Loovuseks peetakse traditsiooniliste mõtlemis- või tegutsemisviiside ületamist, taibata midagi uut ning arendada uusi ja originaalseid ideid, meetodeid või objekte. Loovus tähendab võimalust omada millelegi värsket vaatenurka ja õppida nägema elu erinevate nurkade alt. (Chaîné, 2022; Kidron, 2000, lk 160)

Psühholoog Robert Sternbergi (2006, lk, 2) sõnul hõlmab loovus mõtlemist, mille eesmärgiks on luua uudseid ideid või tooteid. Seega peab idee, kontseptsioon, kunstiline lavastus, mida pidada loominguliseks, ühelt poolt eristuma varem pakutust ja teiselt poolt rahuldama keskkonna piiranguid (Besancon, 2011, lk 40). Ellis Paul Torrance'i (1962 viidatud Kim, 2011, lk 285 kaudu) järgi on loovus mõtlemisprotsess mis aitab inimestel meetoodiliselt tegeleda erinevate probleemide ja ettetulevate raskustega, millega nad kokku puutuvad ning leida neile originaalseid lahendusi. Sternberg (2006, lk, 88) toob oma artiklis „*The Nature of Creativity*“ välja, et loovuseks on vaja kuue erineva, kuid omavahel seotud ressursi ühendamist. Nendeks on intellektuaalsed võimed, teadmised, mõtlemine, isiksus, motivatsioon ja keskkond. Soodsa keskkonna tagavad piisav vabadus, võimalused ja õhkkond. (Pandit & Neogi, 2016, lk, 94)

Jätkuvalt kehtib arusaamine, et loovus on ainuomane ainult kunstiinimestele (Kidron, 1990, lk 2). Erinevad autorid toovad samuti välja argielulise loovuse tähtsuse, ka teistel elualadel inimesed võivad olla loovad, osatakse toime tulla ja lahendada ettetulevaid probleeme. (Kidron, 1990, lk 2; Einon, 2003, lk 8). Teresa M. Amabile (1998, lk 125) toob välja loovuse kui isiksuseomaduse, loovat mõtlemist koos kriitilise mõtlemise, suhtlemise ja koostööga peetakse olulisteks oskusteks, mida tuleks arendada, et noored oleksid valmis 21 sajandi väljakutseteks (Leggett, 2017, lk 853). Erich Fromm (1900–1980) on öelnud: „Loovuse õpetamine on elamise õpetamine“. (viidatud Kidron, 1990, lk 60 kaudu).

Amabile (1998, lk 128–129) toob oma uurimistöös „*A model of creativity and innovation in organizations*“ välja loovust mõjutavad individuaalsed omadused, milleks on:

1. Isiksuseomadused- probleemide lahendamine, püsivus, uudishimu, intellektuaalne ausus.
2. Enesemotivatsioon- iseseisvus, entusiasm, väljakutsetest huvitatud, usk ideesse.
3. Kognitiivsed võimed- loova mõtlemise taktikad ja probleemide lahendamise võime.
4. Riskikesksus- väljakutsetele ja teisiti tegemisele orienteeritus.

Loovus jaguneb esmaseks ja sekundaarseks loovuseks, mis näitab kuidas üks loovuse protsess võib selgitada nii isiklikke kui ka sotsiaalseid hinnanguid loovuse kohta. Mudel näitab loovust algselt isiklikuna ja kõiki sotsiaalseid atribuute teisejärgulistena. Sotsiaalsed omistamised on teisejärgulised, sest nad sõltuvad isiklikust loovusest, mis peab olema esikohal ja sotsiaalne loovus toimub pärast isiklikku. (Heinla, 2020, lk 8)

Loovuse nelja mudeli järgi on kõigil inimestel potentsiaali olla loovad:

- *Mini-c creativity (the creativity inherent in learning)* õppimisele omane loovus.
- *Little-c creativity (everyday creativity)* igapäevane loovus.
- *Pro-c creativity (expert-level professional creativity)* eksperdi tasemel professionaalne loovus.
- *Big-C creativity (legendary creative genius)* loometulemus kogu inimkonna hüvanguks. (Heinla, 2020, lk 9; Kaufman & Beghetto, 2009, lk 1–6)

Loovus on tõusev väärtus, olgu selleks kas ärimaailm, tööstus- või majandussektor. Otsitakse inimesi, kes suudavad kohaneda uute arengutega, sest loovust kasutavad inimesed on stimuleerivad ja huvitavad, neil on ebatavalisi mõtteid, nad kogevad maailma uudsel ja originaalsel viisil. (Besancon, 2011, lk 40) Loominguline inimene pakub häid ideid ja suudab need ellu

viia, seega on see tänapäeval üha olulisemaks muutuv oskus. Loovus on inimesele omane oskus, mõne jaoks loomulik kuid seda saab arendada ja lihvida (Morr, 2018) ning on suures osas otsus, mille saab teha igaüks (Sternberg, 2006, lk, 12).

1.2. Loovuse areng lapseas

Maailm muutub järjest keerulisemaks, kaasaegselt mugavusi on külluses ja tehnoloogia on igal pool meie ümber, seega peetakse loovust aina olulisemaks. Loovate isikute paindlikkus annab neile võime tulla toime edusammude, võimaluste, tehnoloogiate ja muutustega, mis on osa praegusest igapäevaelust. Sellest tulenevalt on oluline loovuse arendamisega alustada juba eelkoolieas. Me peame julgustama laste loovust, et aidata neil tulevikuks valmistuda, kuna tulevikku on määratleda raskem kui kunagi varem. (Runco, 2004, lk 658) Eelkool on esimene hüppelaud hilisema tasemeõppe suunas. Üks peamisi koolieelse hariduse eesmärke on edendada laste iseseisvust ja loovust, pakkudes lapsele võimalusi eneseväljenduseks, toitma tema uudishimu, kujutlusvõimet. Koolieelses eas laps tahab ümbrust uurida, tal on uued ideed, seega on oluline pakkuda talle võimalikult palju võimalusi, et tema loovust arendada. (Pandit & Neogi, 2016, lk 949)

20. sajandi alguses tegi prantsuse psühholoog Alfred Binet (1857–1911) ettepaneku võtta intelligentsuse hindamisel arvesse kujutlusvõimet, töötades välja teste, kus lapsed saaksid anda samale küsimusele mitu vastust. Sellest sai alguse mõiste divergentne e lahknev mõtlemine, mille üliolulist rolli loovuse mehhanismides vaadeldakse. (viidatud Besancon, 2011, lk 40; Besancon jt 2013, lk 79 kaudu) George Land'i (1932–2016) sõnul on samuti loovuse osas kahte tüüpi mõtlemisprotsesse. Konvergentne mõtlemine, kus hinnatakse ideid, kritiseeritakse, viimistletakse, kombineeritakse ja parandatakse neid ning kõik toimub inimese teadlikus mõtlemises. Divergentse e lahkneva mõtlemisega kujutatakse ette uusi originaalseid ideid, mis erinevad varem ette tulnutest ning sageli juhtuvad alateadlikult. Land märgib, et kogu kooliaja vältel õpetatakse lapsi proovima ja kasutama mõlemat tüüpi mõtlemist korraga, mis on võimalik. (viidatud Skillicorn, 2016 kaudu)

Loovus avaldub lapsel kujutlusvõimes ja fantaasias, improviseerimises, ning kaasab kognitiivseid protsesse. Need arenevad mängu ja kujutlusvõime abil ning lapse loov mõtlemine on ümberkujundav tegevus, millega kaasnevad lapse jaoks uued mõtteviisid ja tegevused. (Leggett,

2017, lk 2; Выготский, 1991, lk 4) Loovuse arengus mängivad olulist rolli kujutlusvõime, uudishimu ning rõõm füüsilisest ja emotsionaalsest kaasamisest (Pandit & Neogi, 2016, lk, 94).

George Land (1932–2016) koos Beth Jarmaniga viis 1968. aastal läbi uuringu, testides 1600 lapse loovust vanuses kolm kuni viis aastat. Tulemustest selgus, et lapsed (98%) on loovamad kui täiskasvanud (2%) ning laste loovus hakkab kaduma nende vanuse kasvades. 10- aastastel on see 30%, 15- aastastel juba aga 12%. (Scillicorn, 2016) “Loovus areneb ajutüves esimesel seitsmel eluaastal, jäädes mõjutama inimese käitumist ja võimekust kogu elu ning edaspidine õppeedukus on sõltuv tema loovusest.” (Teder, 2014). Esimesel kuuel eluaastal toimub lapse arengu kõige intensiivsem periood, laps on tegutsemishimuline, aktiivne ning pürgib iseseisvusele (Tuuling, 2015). Loovus sõltub otseselt inimese varasemate kogemuste mitmekesisusest. Mida rikkam on inimese kogemus, seda suurem on tema loovusele kättesaadav materjal. Vajalik on laiendada lapse kogemusi, mida rohkem on laps kuulnud, näinud, kogenud, mida rohkem on tema kogemustes reaalsuse elemente, seda paremini areneb ka tema loovus. (Выготский, 1991, lk 7, 8; Kidron, 2000, lk 161) Kogemus on kõige võimsam tegur loova mõtlemise juhtimisel. Laps, kes on kokku puutunud rohkemate kogemustega, suudab välja mõelda loovamaid ideid kui laps, kellel on neid vähe olnud. Mida mitmekesisem ja ainulaadsem on nende kogemus, seda loovam on laps. (Bordia, 2022)

Olulisemaid funktsioone, mida laste aju arendab kolme kuni viie aasta vanuselt ja hiljem, on võime kasutada kujutlusvõimet tunnete ja ideedega mängimiseks. Kujutlusvõimeline näidismäng arendab aju ning annab võimaluse enese kogemusi uuesti mängida, töödelda, mõista ja kinnistada. (White, 2008, lk 88) Looval lapsel on enesekindlust, näidates samal ajal üles paindlikkust, leidlikkust, uudishimu ja avatust (Chaîné, 2022). Enesekindlus mängib loovuses suurt rolli, kui laps usub, et tema idee on tõeliselt ainulaadne ja loominguline, esitab ta selle täieliku enesekindlusega, kuid kui tal on suhteliselt madal enesehinnang, peab ta end vähem loovaks (Bordia, 2022).

Esmased ettekujutlused maailmast saavad lapsed läbi meelte: valguse, heli, kuju, tekstuuri, lõhna ja liikumise. Laps peab jõudma teadmiseni läbi meeleliste kogemuste ja praktiline teadmine on samaväärne teoreetilisega. (National ..., 1999, lk 38; Szczepanski, 2012, lk 25) Kui laps ei saa kasutada kõiki oma meeli maailma avastamiseks, ei arene ka ajus vastavad struk-

tuurid. Oluline on lasta lapsel ise kõike kogeda, sest just meelelised kogemused aitavad loovust arendada. (Tuulik, 2022, lk 9)

Mark Runco (2004, lk 670) leiab, et haridusvaldkond on loovuse uurimise seisukohalt üks tähtsamaid, sest hariduse mõju loovusele on tõsine murekoht, loovus on hariduse edu võtmelement. Võimalik, et väikelastele pandud ootused klassiruumis kohanemisele (vaikselt laua taga istumine) viib loovuse arengu madalseisuni (Rotaru, 2019, lk 293).

Kõik lapsed on loomingulised ainuomasel viisil, siis kui ta kasutab mänguasja uuel moel või paneb oma mänguasja rääkima. Loomingulisus avaldub ka oma toa kaunistamise ideede väljamõtlemises, tekkinud ideede elluviimises. Loovus aitab lapsel tugevdada oma minapilti, julgust end kehtestada, näidates üles originaalsust mängudes või igapäevaelus. Loovus mõjutab enesehinnangut mängulise, kunstilise või kultuurilise iseloomuga tegevuste läbiviimisel ning aitab emotsioone väljendada isegi kõige häbelikumatel lastel, seega soodustab see avatust teiste suhtes. (Chaîné, 2022; Heinla, 2020, lk. 5) Heinla (1996, lk 28) toob välja et loovad lapsed oskavad väljendada tundeid, olles emotsionaalsemad, neile meenuvad kergesti mälestused varasest lapsepõlvest.

Põhiliselt kirjeldatakse laste loovust kunsti ja draamamängu vallas, väga vähe aga räägitakse igapäevaloovusest (Kiewra & Veselack, 2016, lk 71). Näiteks arendavad lapsed mängu ajal loovust, olles kontaktis teistega, tehes avastusi, leiutades lugusid või kasutades oma kujutlusvõimet, et paremini mõista maailma, kus nad elavad (Chaîné, 2022). Loovus mängib olulist rolli laste vaimses, emotsionaalses ja füüsilises arengus ning aitab ette kujutada ja luua mängu ja kunsti. Võimaldab omandada uusi oskusi värve segades ja muusikat tehes. Loovus aitab lastel ennast väljendada, selgitada teistele asju, mõelda uut moodi, peegeldavalt. Samas saada tähendusrikkaid kogemusi ja lahendada eettulevaid probleeme. Lisaks kunstilise väljundi pakumisele on loovusel oluline osa kasvamisest. See aitab lastel maailma mõtestada ja õpetab neile ka olulisi eluks vajalikke oskusi. (Care for..., 2018, veebileht) Loovus on oskus, mida saab arendada ja protsess, mida saab juhtida, see algab teadmiste vundamendist, distsipliini õppimisest ja mõtteviisi omandamisest (Naiman, 2014).

1.3. Õuekeskkonna kasutamine lapse loovuse arengu toetamisel

Alapeatükis antakse ülevaade erinevate teoreetikute põhimõtetest, õuekeskkonna võimalustest lapse loovuse arendamisel ning õpetaja rollist selle arendamisel.

1.3.1. Õuekeskkonna mõiste

Lasteaedade õppetöös kasutatakse üha rohkem õuekeskkonda, eesmärgiga luua mitmekesine kasvukeskkond, kus lapsed saavad iseseisvalt uurida ja katsetada, silmaringi laiendada, uusi oskusi ja teadmisi arendada ning neid praktikas rakendada. Tervisekaitsenõuded sätestavad, et soodsate ilmastikutingimuste korral toimuks võimalikult palju laste tegevusi õues. (Tervisekaitsenõuded..., 2011) Õuekeskkond on samuti õppekava lahutamatu osa, seega lapse igakülgse arengu seisukohast väga oluline (Williams-Siegfredsen, 2017, lk 9).

Arengupsühholoogid Lev Vögotski (1886–1934) ning Jerome Bruner (1915–2016) on pidanud oluliseks varajast kasvukeskkonda kui lapse arengu ühte mõjutajat, mis võib kas arendada või hoopis pärssida laste arengut (viidatud Anton, 2007, lk 17–18 kaudu). Loodud õuekeskkond peab igakülgsest lapse arengut ja heaolu toetama (Tervisekaitsenõuded..., 2011). Voldemar Kolga (2001) leiab samuti, et lapse arenguks on esmatähtis optimaalne kasvukeskkond ning „...laps vajab arenguks arukalt struktureeritud keskkonda“ (Kolga, 2001, lk 14–17). Lapse arengus on keskkonnal kanda oluline roll, see võimaldab kogeda riske, väljakutseid, tekib suurem vabadus, paindlikkus ja kontroll oma mängu ja õppimise üle. Seetõttu tuleks õuekeskkonda hoolikamalt planeerida ja varustada mitmekülgsete vahenditega, tagamaks lastele võimalused loovuse arendamiseks. Õuekeskkond peaks olema rikkalik, andma lastele võimalust endid proovile panna. (Parsons, 2011, lk 14)

Keskkonda nimetatakse "kolmandaks õpetajaks" ning õuekeskkonna ainulaadsed omadused ja stiimulid pakuvad erinevaid mänguvõimalusi, mida ei saa siseruumides teha (Little, 2020). Keskkonna loovad pedagoogiliste eesmärkide, kaasatud laste ja täiskasvanute ning füüsilise ruumi vahelised vastasmõjud. Lapse õpikeskkonda nähakse terviklikult ning see hõlmab tema füüsilist, psühholoogilist ning esteetilist heaolu. (Williams-Siegfredsen, 2017, lk 9) Väliskeskkonna füüsilised omadused nagu ruum, mänguväljakute kujundus, juurdepääs looduskeskkonnale ning kvaliteetsete seadmete ja ressursside kättesaadavus mõjutavad laste kaasatust püsivatesse ja sisukatesse õuemängu kogemustesse (Little, 2020). Mängimiseks on olulised ka loo-

duslikud ja konstrueeritud maastikud, mis võimaldavad nii sensorset stimulatsiooni kui ka füüsilist mitmekesisust (Parsons, 2011, lk 43). Õuekeskkonnad võivad olla ka struktureerimata, kus laps satub kokku ettenägematuga, rühmaruum on seevastu struktureeritud ja ettearvatav ning pole enam huvitav, põnev. Rühmaruum seab kindlad piirid kuid õuekeskkond seevastu laseb uurida, õppida tegelikkusest, õuesõppe olemusest moodustab vahetu kokkupuude keskse osa. (Dahlgren, 2012, lk 56–57) Meelelised kogemused õuekeskkonnas käivitavad lapses soovi tegutseda, mängu välja mõelda (Grahn, 2012, lk 75).

Õuekeskkonna kujundust võivad mõjutada erinevad tegurid sõltuvalt sellest, kas see on algusest peale teadlikult kujundatud laste mängu- ja õppimisruumiks või on see kohandatud (ja potentsiaalselt piiratud) sobituma keskkonda, mis ei olnud algselt lastele mõeldud (Little, 2020). Õuekeskkond tuleks kavandada vastavalt laste arenguvajadustele ning nende huvidele, soovidele ja ootustele (Kılıçgün, 2014, lk 233). Tänapäeval on õuekeskkond muutunud liiga tehniliseks, lapsed võõranduvad loodusest (Dahlgren, 2012, lk 58) kuid just õues mängimine soodustab loovuse, kujutlusvõime, sotsiaalsete sidemete ja õpitud käitumisvõimaluste loomist. Vaadates lasteaedade õuealaid, ei näe kahjuks keskkondi, mängukohti- vahendeid, mis seda kõike soodustaks, kus oleks võimalusi ise päris asjadega ehitamiseks, meisterdamiseks, aktiivseks ja loovaks tegevuseks. (Parsons, 2011, lk 43; Must 2021)

1.3.2. Õuekeskkonna kasutamise võimalused lapse loovuse arengu toetamisel

Lapsed veedavad suurema osa päevast lasteaias, nautides võimalusel õues mängimist igasuguse ilmaga. Mida rohkem lastel on õues mängides erinevaid võimalusi, seda loovamad ja ka õppimisvõimelisemad nad tulevikus on. Lapsed peavad uskuma, et nad on loovad, siis saavad nad tunda ennast enesekindlalt ja suudavad leida lahendusi, need omadused on 21 sajandi muutuste jaoks vajalikud. (Parsons, 2011, lk 6; White, 2008, lk 88–89) Õuealal, kus põhirõhuks on loovmäng, tekib lastel võimalus kasutada oma kujutlusvõimet ja loovust, seevastu aktiveeriva keskkonnata kaotavad lapsed oma kujutlusvõimest ja loovusest suurema osa (White, 2008, lk 104; Ojakäär- Kitsing, 2019). Traditsioonilistest raamidest väljapoole mõtlemine aitab leida probleemide lahendamiseks erinevaid väljundeid, ideid ning oskus tuleb igapäevaelus ja tööturul kasuks ja aitab uutes ettetulevates olukordades paremini kohaneda (Ojakäär- Kitsing, 2019). Õues olemine annab võimaluse loova mänguga tegeleda viisil, mis on siseruumides võimatu ning õues pakutav võib suuresti laste loomingulisi kogemusi laiendada

(White, 2008, lk 89). Mäng on lapse elu keskne osa, nii arendav kui kognitiivne vajadus. Õues tegutsemine võimaldab mängida palju rikkalikumalt ja mitmekesisemalt, kui mängimine siseruumis ning digitaalsete vahenditega. (Parsons, 2011, lk 11) Õuekeskkond annab võimaluse avatud suhtlemiseks, spontaansuseks, uurimiseks, avastamiseks, riskide võtmiseks ja loodusega ühenduse loomiseks. Õues liiguvad lapsed üldiselt rohkem, istuvad vähem ja mängivad püsivamalt. (Little, 2020)

Toetamaks õuekeskkonna tähtsust lapse üldises arengus toovad erinevad teoreetikud (Rousseau, Key, Dewey, jt.) välja pedagoogilised põhimõtted:

- Terviklik lähenemine laste õppimisele ja arengule.
- Iga laps on ainulaadne ja pädev.
- Lapsed on aktiivsed ja interaktiivsed õppijad.
- Lapsed vajavad päriselus vahetuid kogemusi.
- Lapsed arenevad lapsekeskses keskkonnas.
- Lapsed vajavad aega katsetamiseks ja iseseisva mõtlemise arendamiseks. (viidatud Williams- Siegfredsen, 2017, lk 8 kaudu)

Konstruktivistid, nagu John Dewey (1859–1952), peavad loovuse arengu juures oluliseks õppekeskkonda, mis peab olema rikkalik, varieeruv, motiveeriv ning individuaalne. Dewey haridusfilosoofia tõstab esile loovuse tähtsuse mõtlemise ja õppimise edasiviimisel ning õpetajate jaoks võimalust pakkuda lastele mänguliselt erinevaid võimalusi uurimiseks, katsetamiseks. (Hargraves, 2021) Dewey eeldas, et suuremalt jaolt omandatakse praktiline teadmine õuetegevustes, andes võrdse tähenduse nii praktilisele kui ka teoreetilisele teadmisele (viidatud Szczepanski, 2012, lk 19 kaudu).

Kui väikelast ümbritsev kasvukeskkond soodustab tema loomulikku huvi, lubab avastada, katsetada, iseseisvalt mängida, kätega katsuda, siis võimaldab see ka tema igakülgset arengut (Kivi, 2006). Jean-Jacques Rousseau (1712–1784) rõhutas, et lapsepõlves on oluline kokku puutuda tegelikkusega, õppima kutsuvad vahetud kogemused ja mäng. Ellen Key (1849–1926) leidis, et ise asju tehes, meisterdades, kätega katsudes ja praktiliselt kogedes me areneme (viidatud Kidron, 2000, lk 162; Szczepanski, 2012, lk 21, 23 kaudu). Erinevad tegevuspõhised õuesõppemeetodid annavad meelelisi elamusi, õhutavad loovust, innustavad õppima. Õuekeskkond pakub lastele autentset konteksti, aidates õppida tundma maailma ja oma kohta sel-

les, sest see muutub pidevalt vastavalt ilmale, aastaegadele, kellaajale ning inimeste ja keskkonna vastasmõjule. Nende kogemuste kaudu arendavad lapsed nii keskkonnateadlikkust kui ka loovust. (Little, 2020)

Jean- Jacques Rousseau (1712–1778) leidis, et laps suudab teha oma vabas mängus teadlikke otsuseid ja valikuid. Laste jaoks on hädavajalikud nn „vaba voolu“ mängu elemendid, valikuvabadus ning teatud määral etteaimatavuse puudumine õues ning see on kindel alus tõelisele kogemusele. Õues on palju põnevaid ja rikkalikke võimalusi motoorseks mänguks ning avastamiseks ja uurimiseks mitmesuguste looduslike materjalide ja ressursside kaudu, mida siseruumides pole. (viidatud Solly, 2015, lk 70 kaudu) Loovust ei arenda mitte valmis mänguasjad, vaid kindla otstarbeta asjad ning oluline on lapse vabamäng, kus pole piiranguid ja saavad tekkida ideed, mäng mis soodustab liikumist, uue loomist ja segadust. (Teder, 2014;) Päril asjadega mängimine võimaldab lastel mängida päris elu. (Parsons, 2011, lk 5). Loovmängul on reaalse kogemuste töötlemisel suur roll, seega peaksid mängu teemad lähtuma laste enda huvidest (White, lk103).

Lapsed lähenevad ümbritsevale maailmale mängu kaudu, neid juhib uudishimu ja vajadus põnevuse järele, nad avastavad ise, mis on ohutu, mis mitte (Williams-Siegfredsen, 2017, lk 53). Kujutlusvõime ja loovus käivad käsikäes, kujutlusvõimeline tegevus on spontaanse, loomingulise ja väljendusvõimelise mängu aluspõhi. Loov mäng on laia ulatusega, see hõlmab joonistamist, projekteerimist, ehitamist, probleemide lahendamist, muusikat, tantsu, jutuveestmist. Spontaanne mäng ja väljenduslikkus on võimalik tänu keskkonnale, kus on palju potentsiaali, juurdepääsu vahenditele, mis peavad olema alati kättesaadavad, et lapsed saaksid neid uurida, mis viibki ootamatu ja uuendusliku, tõeliselt loomingulise kasutuseni. (White, lk 88–89)

Õues olemine peab pakkuma elamusi, mis on laste eneseregulatsiooni arenguks vajalikud, võib rahustada aktiivseid lapsi ja pakkuda väljakutset neile, kellel on vaja arendada üld- ja peenmotoorikat. Samas õpetab see lastele enesekindlust, riskide võtmist, mis omakorda toetab lapsi elu erinevates etappides. (Solly, 2015, lk 40, 71) Paljud lastesotsioloogid ja psühholoogid leiavad, et mäng võib olla teatud tüüpi teraapia, mis võimaldab kõrge stressitasemega lastel taastuda (Parsons, 2011, lk 5). Kõigil lastel on õigus kogeda ja nautida õues olemise erilist olemust. Laste vaim ja keha arenevad kõige paremini kui neil on vaba juurdepääs stimuleerivale õuekeskkonnale. Teadlikud ja entusiastlikud täiskasvanud on õues viibimise potentsiaali

vallandamiseks üliolulised. Kui lapsele anda valik, kus mängida, siis valib ta õues mängimise. (White, 2008, lk 1) Viire Sepp (2020, lk 18) leiab samuti, et suurem vabadus toetab igati loovat andekust. Sama meelt on ka Amabile (1998, lk 147), et vabadus otsustada, mida või kuidas ülesannet täita on loovuse mõjutamise olulisim komponent.

Õuesõppe keskkond võimaldab lastel õppida tundma ümbritsevat maailma, omades samal ajal juurdepääsu loodusvaradele ja värsketele õhule. Väljas viibimisel on positiivne mõju laste heaolule ja arengule. See annab lastele võimaluse ümbritsevat uurida ja teadmisi koguda. On oluline, et väliskeskkond kajastaks keskkonnas pakutavat õppimist ja ressursse. (Eyc, 2016)

1.3.3. Õpetaja roll lapse loovuse arengu toetajana õuekeskkonnas

Loovuse arendamine puudutab kogu haridust, mis tänapäeval seisab silmitsi tehnoloogiliste, sotsiaalsete ja isiklike väljakutsetega. Rõhutatakse, et on vaja arendada eelkõige loovust, koostamiskõiki ja paremaid kommunikatsioonivõimeid, tähtsaks peetakse erinevad õpetamismeetodeid, õpetajate ja õppijate vahelisi suhteid. Tasakaal hariduses on kadunud, õpetamismeetodites tähtsustatakse akadeemilisi teadmisi vastukaaluks loovuse, vabaduse ja autoriteedi õpetamisele. Vajatakse uut lähenemisviisi, mis põhineb laste võimete, motivatsiooni ja enesehinnangu edendamisel ning selleks vajalike oskuste kujundamisel. (National ..., 1999, lk 6–9) Takistuseks laste loovuse arendamisel toob Eda Heinla (2020, lk 5) välja, et ilma teoreetiliste teadmisteta nii õpetajatel kui ka lastevanematel, pole võimalik loovust lapsel arendada. Last ümbritsevad täiskasvanuid tuleb õpetada väärtustama, ära tundma, mõistma ning esile tooma lapse loovust, sest täiskasvanu otsustusest sõltub loovuse arengu tulemuslikkus (Heinla, 2008, lk 244).

Loovus muutub haritavaks, kui õpetaja on huvitatud vastava keskkonna loomisest kasutades aktiivseid meetodeid, seoste loomist erinevate ainete vahel. Selleks peab ta edendama laste vaba väljendust õppimisel, mängimisel, stimuleerides iga lapse loovuse potentsiaali. (Rotaru, 2019, lk 291) Lapse igakülgse arengu seisukohalt on õpetaja üks olulisimaid, olles samas ka loodud keskkonna üheks osaks (Kivi, 2006).

Loovuse kohta on erinevaid väärarusaamu, paljud õpetajad seostavad loovust distsipliini puudumisega (National ..., 1999, lk 10), sest loomingulised lapsed võivad võtta rohkem õpetaja aega ja tähelepanu kui teised lapsed (Kaufman, 2016, lk 27) ning igapäevase rutiinse tegevuse

segi paisata (Heinla, 2020, lk 93). Sageli nähakse loovust pigem väheste andekate pärusmaana, tihti seostavad õpetajad loovust kunstitegevusega. Loovus on siiski võimalik kõigis inimtegevuse valdkondades ning kõik inimesed on loomingulised, loovust saab õpetada. Õpetajate ülesandeks on tunnustada laste loomingulisi võimeid ja luua konkreetsed tingimused, nende realiseerimiseks (National..., 1999, lk 10, 11), välja selgitada laste huvid mida nad teha tahavad ja luua võimalusterohke keskkond (White, lk 103).

Laps, kellel on võime tegeleda lahknevate, ebastandardsete mõtteviisidega ja kes on valmis oma idee väljendamiseks võtma riski, ei pruugi seda teha, kui õpetaja on teinud selgeks, et väärtustatakse ainult "õigeid" vastuseid ja antakse ajalisi piiranguid. Domineeriva kriitika ja normatiivse käitumise õhkkonnas õpivad lapsed kiiresti, et loovus pole prioriteet, seda ei premeerita ja võidakse isegi häirivaks pidada. Seega võib õpetaja soodustada ja hõlbustada või hoopis takistada ning pärssida loomingulise potentsiaali aluseks olevate psühholoogiliste ressursside arengut. (Besancon, Lubart...2013, lk 80) John Dewey (1859–1952) pidas õpetajate põhiliseks ülesandeks pakkuda lastele kogemusi, mille kaudu saab omandada uusi teadmisi ja arusaamu, kasutada ümbritsevat keskkonda ja kogemusi ning ammutada sealt kõikvõimalikke teadmisi (viidatud Hargraves, 2021 kaudu).

Keskkonnas olevad tingimused, õpetaja juhiste tingimusteta täitmine pärsivad loovust, loovuse vabastab seevastu tegevuste lubavalt ja mänguliselt esitamine. Õpetajad on ise lastele potentsiaalsed mudelid (Runco, 2004, lk 671), õpetajate nn „kiirgus“ mõjutab tugevalt varajases eas õppijate meeli ja õpetajate eeskuju võib olla väga mõjukas (Gosain jt, 2023, lk 649). Runco (2004, lk 671) leiab, et huvitaval kombel võib loovus aidata kaasa õpetaja enese tulemuslikkusele, õpetajad võivad olla oma õpetamisel loovad, edendades seeläbi laste loomingulisi võimeid (National ..., 1999, lk 11).

Täiskasvanud ja lapsed näevad keskkonda erinevalt, täiskasvanud ei oska näha, milliseid elamusi saaksid lapsed õuekeskkonnas tegutsedes kogeda, seega tuleks keskkonna planeerimisse ka lapsi kaasata ja nende soove, arvamusi arvesse võtta (Parsons, 2011, lk 7). Õpetaja professionaalsust näitab tema võime luua ja kujundada õuekeskkond, kus lastel on vabamänguks palju võimalusi, samuti võime lapsi protsessi kaasata (Peterson, 2018, lk 316). Õpetajad saavad toetada väikelaste loovust, julgustades paindlikku mõtlemist ja mängukogemusi (Kiewra & Veselack, 2016, lk 73).

Keskkonnal võib olla loovusele kas soodustav või pärssiv mõju, et lapsel saaksid avalduda ideed, iseseisev tegutsemine, on vajalik loovust toetavat keskkonda (Heinla, 2020, lk 6), seega on oluline õpetajal teadvustada oma valmisolekut keskkonna kujundamiseks.

Motivatsioon on üheks loovuse arengu eeltingimuseks (Amabile, 1998, lk 138) ning õpetaja peab leidma õiged viisid motiveerimiseks, arvestades kõikide laste võimeid ning eelnevaid teadmisi. Oluline on õppimine läbi tegevuse või kogemuse (*learning by doing*) ning õues mängimise ja õppimise väärtust saab täielikult rakendada vaid siis kui õpetajad mõistavad selle tähtsust, samal ajal unustamata laste ohutust. (Hargraves, 2021; Solly, 2015, lk 79).

Lapsed naudivad libisemist, kiikumist, ronimist ja looduskeskkonnas tasakaalu hoidmist. Laste riskantses mängus osalemise eelisteks on õppetunnid kogu eluks, mida nad alateadlikult saavad. Elamiseks ja õppimiseks on riskid ja väljakutsed osa igapäevaelust. Riski nähakse osana lapse loomulikust arengust ning kui nad seda ei koge, on see nende arengus pärssivaks teguriks. Risk ja väljakutsed pakuvad tugevat vahendit isiklikuks kasvuks ja arenguks, suurendades enesehinnangut ja enesekindlust ning grupimängus soodustavad need koos loovuse arenguga ka usalduse, juhtimise ja otsustusvõime arengut. Riskide mahavõtmine keelab lapsel võimaluse õppida igapäevaste väljakutsete ja probleemidega toime tulema. Ainult riski ja väljakutseid kogedes õpib laps enda ja teiste eest hoolitsema. (Williams- Siegfredsen, 2017, lk 51, 53)

Õpetajatel on oluline roll eelkooliealiste laste loovuse edendamisel, eriti väliskeskkonnas, luues erinevaid mängu- ja õpikeskusi, mis suurendavad laste loovust ja kujutlusvõimet. Seejuures peavad nad pakkuma tegutsemiseks piisavalt aega, et laps saaks vormida oma tekkinud idee (Bordia, 2022; Kiewra & Veselack, 2016, lk 72), probleemi üle loovalt mõelda, uurida erinevaid vaatenurki, lähenemisviise. (Amabile, 1998, lk 147) Õpetaja saab planeerida tegevusi, kus lapsed töötavad koos ja näevad erinevaid vaatenurki, kaasata lapsi reaalsete probleemide lahendamisse ja esitada avatud küsimusi. Kui õpetaja lubab lastel vigu tehes õppida ja julgustab uusi asju proovima ja initsiatiivi haarama, õpivad nad hindama erinevusi ja mitmekesisust. Loovusega kaasneb uudishimu, mis omakorda toob kaasa avastamisrõõmu ja soovi uurida. Uudishimu edendamine on varajase õppimise alus, mida peaks akadeemiliste saavutuste kõrval rohkem rõhutama. (Care for..., 2018, veebileht. Õpetaja peab last tunnustama, et loominguiline töö saaks asjakohast tagasisidet ja tasu (Amabile, 1998, lk 147).

Hooliv, tähelepanelik, toetav õpetaja julgustab lapsi väljendama oma loovust, andes neile võimalusi loovaks eneseväljenduseks (Kiewra & Veselack, 2016, lk 73). Tänapäeva lapsed on rahva tulevik ning õpetajatel on võime mitte ainult muuta iga üksiku lapse saatust, vaid ka kogu riigi saatust. Seetõttu on ülioluline, et nad annaksid endast parima, et aidata oma õpilastel saada parimaks versiooniks iseendast, kes nad olla saavad. (Bordia, 2022)

2. UURIMISTÖÖ METOODIKA

Peatükis antakse ülevaade uurimistöo valimi koostamise põhimõtetest, andmekogumise meetodist, andmete kogumise protseduurist ning analüüsimeetodist.

2.1. Uurimistöo eesmärk

Uurimistöo teema valikul lähtuti Eestis ja välismaal läbiviidud uurimistöodest, kus on vaadeldud teemadena õuekeskkonda ja loovust eraldi. Seadustest tulenevalt ja toetudes erinevatele uurimistöodele on täheldatud erinevusi seaduse ja tegelikkuse vahel.

Käesoleva uurimistöo eesmärgiks on analüüsida õuekeskkonna potentsiaali, ettetulevaid takistusi ning valmisolekut laste loovuse arendamisel õuekeskkonnas lasteaiaõpetajate arvamusele toetudes.

Uurimistöo eesmärgi saavutamiseks püstitati kolm uurimisküsimust:

1. Missugused õuekeskkonna tegevused õpetajate arvates arendavad laste loovust?
2. Millised takistavad tegurid õpetajate arvates loovuse arendamisel õuekeskkonnas esile kerkivad?
3. Missugune on õpetajate valmisolek laste loovuse arendamiseks õuekeskkonnas?

2.2. Uurimistöo meetoodika valik ja kirjeldus

Uurimistöös kasutati kvalitatiivset lähenemisviisi, valitud uurimisviis võimaldab tõlgendada õpetajate arusaamu ning oluline on, et see viiakse läbi uuritavatele loomulikus, tuttavas keskkonnas (Laherand, 2008, lk 24). Uurimistöo eesmärgiks oli koguda ning analüüsida andmeid õpetajate vaatepunktist, millisena näevad õpetajad õuekeskkonna potentsiaali, missugused on loovuse arendamisel ettetulevad takistused ning valmisolekut laste loovuse arendamisel õuekeskkonnas. Kvalitatiivse uurimisviisi andmekogumise meetodid on paindlikud (Strömpl, s.a; Õunapuu, 2014, lk 53, Laherand, 2008, lk 20) ning võivad viia sügavamate ja põhjalikemate tulemusteni (Bricki & Green, 2018, lk 11). Kvalitatiivses uurimises on uurija olulisel kohal, sest suhtleb uuritavatega isiklikult (Strömpl, s.a), sellest lähtuvalt valiti uurimistöo andmekogumisviisiks poolstruktureeritud intervjuu mille küsimused olid eelnevalt ette valmistatud kuid sai küsida vajadusel täiendavaid küsimusi vastavalt intervjuu kulgemisele. Uurijal oli võima-

lus jooksvalt intervjuu käigus otsustada, mida ja millal küsida. Intervjuu läbiviimise protsessi paindlikkuse olulisusele viitavad ka Robson (2002, lk 270) ja Õunapuu (2014, lk. 171). Intervjuu hõlmab nii sõnalist kui ka mittedõnalist suhtlust, vaadeldakse ka vastaja kehakeelt, saamaks teada seisukohti, arusaamu, hoiakuid ning teda valdavaid tundeid (Laherand, 2008, lk 176). Intervjuu kava koostati toetudes teoreetilistele lähtekohtadele vastavalt uurimisküsimustele, koosnedes taustaküsimustest, kolmest sissejuhatavast küsimusest ning 16 põhiküsimusest. Suurendamaks töö valiidsust viidi eelnevalt sihtrühmast valitud kahe õpetajaga läbi pilootintervjuu, mille järel intervjuu küsimusi vastavalt tagasisidele korrigeeriti. Intervjuu küsimused saadeti enne intervjuude läbiviimist õpetajatele tutvumiseks. Intervjuudest saadud vastused kodeeriti, tekst jagati analüüsimise käigus osadeks, sarnase tähendusega sõnad, laused kategoriseeriti (Laherand, 2008, lk 286, 290) käsitsi.

2.3. Valimi moodustamine ja kirjeldus

Uurimistöö eesmärgiks seati otsida uurimisküsimustele vastuseid Põlva maakonna näitel. Sellest tulenevalt loodi tõenäosuslik sihivalim (Rämmer, 2014), kus kõikide lasteaedade õpetajatel oli võimalus uurimistöösse sattuda (Laherand, 2008, lk 64). Valitud õpetajad said uurimistöö jaoks anda uurijale vajalikke andmeid (Bricki & Green, 2018, lk 9) ning olid uuritava teema seisukohast olulised (Laherand, 2008, lk 53). Uuringust osavõtu palve edastati 26le õpetajale 13st lasteaiast. Valimi moodustasid 14 õpetajat 11st lasteaiast, kellega võeti isiklikult kontakti. Tagamaks intervjuueeritud õpetajate anonüümsus, õpetajad kodeeriti (ÕP 1, ÕP 2 jne).

Tabel. 1. Õpetajate vanus, töökogemus, haridustase

	Vanus	Töökogemus	Haridustase
Õpetaja 1	45 a	7,5	Keskharidus, kõrgharidus omandamisel
Õpetaja 2	46 a	9	Keskeri, kõrgharidus omandamisel
Õpetaja 3	63 a	42	Keskeri
Õpetaja 4	54 a	30	Kõrgharidus
Õpetaja 5	43 a	12	Kõrgharidus
Õpetaja 6	66	47	Rakenduslik kõrgharidus
Õpetaja 7	50	18	Keskeri, kõrgharidus omandamisel

	Vanus	Töökogemus	Haridustase
Õpetaja 8	53	30	Keskeri
Õpetaja 9	47	13	Kõrgharidus
Õpetaja 10	33	6	Kõrgharidus
Õpetaja 11	44	13	Rakenduslik kõrgharidus
Õpetaja 12	59	10	Kõrgharidus
Õpetaja 13	38	11	Kõrgharidus
Õpetaja 14	34	5,5	Kõrgharidus

Allikas: Autori koostatud

Uuringus osalenud õpetajate keskmiseks vanuseks oli 48 aastat. Töökogemust keskmiselt 18 aastat, kõige vähem 5,5 ja kõige rohkem 47 aastat. Pedagoogiline kõrgharidus oli üheksal õpetajal, keskeri haridus kahel ning kõrgharidus omandamisel kolmel uuringus osalenud õpetajal.

2.4. Andmekogumise protseduur

Uurimistöö viidi läbi ajavahemikul 01.02–18.03.2024 Põlva maakonna lasteaia õpetajate seas. Eesmärgiks oli igast lasteaiast intervjuuerida vähemalt 1–2 õpetajat kuid kahjuks jäi küsitlusest välja kaks lasteaeda. Intervjuu kava koostati lähtuvalt uurimisküsimustest (Lisa 1). Veebruari alguses tehti sihtrühmast valitud kahe õpetajaga pilootintervjuu, mille tulemusena saadi tagasisidet ja täiendavat infot intervjuu küsimuste korrigeerimiseks. Pilootintervjuudes osalenud õpetajad leidsid loovuse teema keerulise olevat ning soovitasid intervjuu küsimused siiski tutvumiseks õpetajatele saata, et nad saaksid endale enne intervjuud märkmeid teha.

Eelnevalt saadeti valimisse valitud 26-le õpetajale isiklikult elektroonilised kirjad, kus tutvustati lühidalt uurimistöö eesmärki, sisu ja küsitavaid küsimusi ning lubadus tagada anonüümsus. Selgitati välja kes õpetajatest on nõus osalema ja intervjuu küsimustele vastama, nõus oli 14 õpetajat 11st lasteaiast. Kokku lepiti õpetajatele intervjuuks sobiv aeg ja koht (videokõne, lasteaed vms.), küsiti luba intervjuu salvestamiseks. Kaks õpetajat soovisid intervjuud silmast silma, neid intervjueriti lasteaias, ülejäänud soovisid videokõne teel intervjuu läbiviimist. Üheksa intervjuud viidi läbi õpetajate puhkeajal, viis aga peale tööpäeva lõppu. Videokõne teel läbiviidud intervjuud sujusid latusamalt, õpetajad tundsid ennast oma keskkonnas olles turvalisemalt ning seda oli näha ka antud vastustest. Intervjuud viidi läbi 14 lasteaiaõpetajaga,

keskmiselt kestis intervjuu 40 min, kõige lühem 20 min ja kõige pikem üks tund. Tehnilistest vahenditest kasutati diktofoni, lisaks tehti kirjalikke märkmeid. Konfidentsiaalsus on väga tähtis, oluline on kaitsta isiku identiteeti, kellelt teavet kogutakse (Bricki & Green, 2018, lk 2), seega kustutati osalejate andmed hiljem nii märkmikust, diktofonist kui ka arvutifailidest. Andmed saadeti transkribeerimiseks Tekstiks.ee veebilehele (Olev & Alumäe, 2022). Saadud tekst vaadati üle ja redigeeriti, eemaldati täitelaused, kordused ning intervjuueeritavate isiklik teave, et saada sisust parem ülevaade. Transkribeeritud teksti maht oli kokku 43 A4 lehekülge, kirjastiil Times New Roman, kirjasuurusega 12 pt, reavahega 1,5. Andmete analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi, kus andmeanalüüsi meetodina uuriti sõnu, mitte numbreid (Bricki & Green, 2018, lk 2), see võimaldas arvesse võtta vastanute tõlgendusi, arvamusi, erinevaid seisukohti. Sisuanalüüsi jaoks saadi andmed transkribeeritud intervjuudest (Laherand, 2008, lk 279), loodi kategooriad ja kodeeriti vastavalt kolmele uurimisküsimusele, et tuvastada mustrid ja teemad, mida hiljem tõlgendati järelduste tegemiseks. Analüüsi protseduuri ajal pidi autor mitu korda transkriptsioonide juurde tagasi pöörduma, et andmeid täpsemalt mõista.

3. UURIMISTULEMUSED

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks on analüüsida õuekeskkonna potentsiaali, ettetulevaid takistusi ning valmisolekut laste loovuse arendamisel õuekeskkonnas lasteaiaõpetajate arvamusele toetudes.

Läbi viidud intervjuusid analüüsiti ja kodeeriti vastavalt uurimisküsimustele. Andmeanalüüsi käigus moodustati kolm küsimuste kategooriat. Saadud tulemuste esiletõstmiseks kasutati intervjuudest tsitaate, mis kirjutati kaldkirjas. Tagamaks anonüümsus on intervjuus osalenud õpetajate nimed asendatud tähistega (Õp 1, Õp 2 jne).

Intervjuu sissejuhatavas osas küsiti õpetajate käest, mida tähendab nende jaoks loovus, kuidas nad kirjeldavad lapsea loovust ning miks on tähtis alustada loovuse arendamisega eelkoolieas. Kõik intervjuueeritavad olid teadlikud loovuse tähendusest, lapsea loovuse avaldumisest. Toodi välja, et loovus pole ainult kunstis vaid ka igapäevastes tegevustes oluline. Loovust defineerisid intervjuueeritud õpetajad järgmiselt.

Minu jaoks on alati, on loovus alati seotud fantaasia ja ebatavaliste seostega. See, see on võime leiutada ja teostada, teha, oskus teha valikuid, joonistada, maalida, lahendada probleeme ka. (Õp 4)

Loovus, see on see, et luua midagi originaalset, leida lahendusi, uusi. Tavalises midagi erilist näha. (Õp 4).

...iseseisev mõtlemine, ideedele, uudsetele, tulemine. (Õp 10)

Õpetajad tõdesid, et laste loovus on aastatega tunduvalt vähenenud. Põhjustena nimetasid õpetajad laste kartust eksida, anda valesid vastuseid, vanemate poolset lastele kõige ette ära tegemist. Õpetajad olid arvamusel, et ka liigne mänguasjade ja mängude olemasolu nii kodus kui lasteaias on muutnud laste loovuse varasemaga võrreldes piiratumaks.

Praegu lapsed väga ei taha midagi välja mõelda ega kasuta oma pead väga üldse. (Õp 1)

Lasteaialaste loovus on kesine, neid on õpetatud ootama korraldusi, õigeid, kardavad eksida. (Õp 5)

Õpetajad olid seisukohal, et loovuse arendamisega tuleks alustada juba varasest lapseeas, sest loovmõtlemine on eelkoolieas kõige paremini arendatav ning põhjendasid seda koolis parema õppimisvõimega ning hilisemas täiskasvanuelus paremini hakkamasaamisega, tööturul konkurentsipüsimisega. Leiti, et loovus arendab lisaks ka lapse silmaringi, mälu, motoorikat ning

loovuse arendamine võiks toimuda lasteaias, sest paljudes peredes puuduvad võimalused kasutada erinevaid materjale, vahendeid. Paljude õpetajate arvates ei lubata kodus ennast määrada, maalida, meisterdada, ronida, sest kõik see tekitab korralagedust ja on vanemate arvates ohtlik.

Eelkooliiga annab lastele alusvundamendi, millele kool hakkab ehitama järgmisi kihte. (Õp 6)

Loovuse arendamine on vajalik minu arvates selle, et saaks tulevikus hakkama igal pool ja iga asjaga. (Õp 1)

Kui laps ei ole eelkoolieas kogenud loovustunnet, ei pruugi see ka hiljem temas enam väljenduda. (Õp 9)

3.1. Laste loovust arendavad õuekeskkonna tegevused

Esimeses uurimisküsimuses taheti teada õpetajate arvamusi laste loovust arendavate õuekeskkonna tegevuste kohta. See küsimus jagunes omakorda viieks alaküsimuseks. Küsiti kas ja kuidas on loovus õuekeskkonnas arendatav, õpetajate hinnangut oma lasteaia õuekeskkonna kohta, kuidas kasutatakse olemasolevat õuekeskkonda loovuse arendamiseks, missuguste õue-tegevuste käigus on arendatud laste loovust ning kas õuealad on looduslikud või konstrueeritud.

Tulemustest võib välja tuua, et kõik intervjueeritud õpetajad peavad õuekeskkonda loovust arendavaks. Õpetajad tõid välja, et õues on rohkem ruumi, looduslike vahendeid, meelelisi aistinguid, lapsed saavad olla vabamad, katsetada ehtsate, ehedate asjadega ning kasutada neid oma äranägemise järgi. Leiti, et õuekeskkonnas on tunduvalt rohkem võimalusi nii mängude mängimisel, kunstitegevusel, laulmisel, matkamisel, loodusvaatlustel, lugude rääkimisel, matemaatilistel tegevustel, kõigil, mis arendab lapse loovust ja fantaasiat. Selle käigus suunatakse last mõtlema, ise järeldusi tegema.

Õuekeskkond on selleks ideaalne koht. (Õp 3)

On vaja panna laps mõtlema, ta hakkab siis ise järeldusi tegema ja tulevikus siis ka loovalt mõtlema. Laps hakkab ise tegevusi välja mõtlema ja teoks tegema. (Õp 3)

Loovuse arengut toetavate tegevustena õuekeskkonnas kirjeldati erinevate looduslike vahenditega mängimist, pärisasjadega tegutsemist, igavuse tundmist, mis paneb tegutsema. Laste loovuse arendamiseks kasutavad õpetajad erinevaid tegevusi. Õpetajad arendavad laste loovust läbi mängude, projektide, kunstitegevuste. Kõige rohkem mainiti, et loovuse arendamiseks kasutatakse looduslike vahendeid, mida lapsed rakendavad asendusmänguasjadena.

Kuue lasteaia õuealale on ehitatud poriköök, kus lapsed mängivad erinevaid rollimänge. Õpetajad kirjeldasid viise, kuidas lapsed kasutavad mängudes looduslikku materjali ja mõtlevad välja erinevaid mängu teemasid ja süžeesid.

Seal on ehedad vahendid, oksad, pori, käbid ja muud vahendid on kättesaadavad lastele. (Õp 11)

Pakkudes erinevaid vahendeid, vältida valmis mänguasju, peab saama laps igavleda, siis tekib vajadus luua midagi erinevat. (Õp 5)

Samuti arendavad mõningad õpetajad laste loovust läbi käeliste tegevuste, julgustades ja suunates lapsi kasutama maalimiseks, voolimiseks, meisterdamiseks looduslikku materjali, lehti, oksid, kive, mulda, savi, vett. Loodusliku materjali kõrval on lastele kättesaadavad ka paber, pliiaatsid, pintslid, käärid.

Olen lasknud neil poriga maalida, erinevatest loodusmaterjalidest vabalt meisterdada, on veel õues kunstinurk, erinevate vahenditega. (Õp 7)

Intervjuude käigus selgus, et kolmandik küsitatud õpetajatest räägivad lastele õues jutte, fantaasiatlugusid, mis panevad lapsed loovalt tegutsema, mõtlema lugude põhjal välja mängu, lavastusi. Kahe lasteaia õuealal asuvad muusika keskused, mis on õpetajate endi poolt konstrueeritud erinevatest heli tekitavatest vahenditest ning kus lastel on võimalus vabalt tegutseda.

Lugudes kuuldu läheb üle laste mängudesse. (Õp 14)

Muusikalised esinemised, laps loob muusika ja tantsu. (Õp 12)

Intervjuudest selgus, et vaid kahe lasteaia õuealal on lastel võimalus ehitada, konstrueerida erinevatest materjalidest, selleks olemas taaskasutus- ja jääkmaterjalid, rehvid, lauad, torud. Ehituskeskuses on võimalus iseseisvalt konstrueerida ja ehitada, kartmata, et ehitised kokku peab panema, see annab võimaluse järgmisel korral mängu jätkata või soovi korral uuesti alustada. Samuti planeeritakse mõnikord keskusesse tegevusi vastavalt õpitavale teemale.

Olen andnud võimaluse, ehitatud onnid, nurgad jäetakse alles. Lapsed jätkavad oma mängu järgmisel korral. (Õp 13)

Kõikide vastajate poolt toodi välja, et kõige paremini siiski arendab loovust lapse vabamäng, kus laps saab ise avastada ja luua talle meeldiva ning sobiva mängukeskkonna. Õpetajate hinnangul saavad lapsed õues olla vabamad, neil on rohkem ruumi mängimiseks ning see aitab kaasa loovuse arengule.

Võimalikult palju lasen, lasta neil mängida ja mitte kogu aeg pakkuda omapoolseid ideid vaid lasta neil ise katsetada ja proovida. (Õp 8)

Tulemustest võib välja tuua, et loodusliku õuealaga (seitse) ja võrdselt konstrueeritud lasteaia õuealaga (neli) õpetajad leidsid, et neil on rohkem võimalusi laste loovuse arendamiseks, seda tänu mitmekesisemale keskkonnale. Seevastu tehniliku lasteaia õuealaga (kolm) õpetajad käivad rohkem matkamas, jalutus- ja õppekäikudel loodusesse ja lasevad lastel seal loovalt tegutseda, ehitada, ronida. Looduslikke vahendeid mängimiseks korjataksegi kaasa õppekäikudelt, matkadelt.

Matkal käies sai korjatud lilli erinevaid, oksti, taimi, lapsed tegid ise nendest kompositsiooni. (Õp 10)

3.2. Takistavad tegurid loovuse arendamisel õuekeskkonnas

Järgmisena taheti teada õpetajate arvamusi takistavatest teguritest loovuse arendamisel õuekeskkonnas. Küsimus jagunes omakorda kolmeks alaküsimuseks, millised takistavaid tegurid õpetajate arvates õues loovuse arendamisel esile kerkivad, millisel määral lubatakse lastel õuetevuste ajal riskida ning missugused loovust arendavad tegevused on lastele ohtlikud.

Teise uurimisküsimuse kohta selgus, et pooled vastanud õpetajatest peavad takistavaks teguriks lapsevanemaid ja nende suhtumist laste haiget saamisele ning poristele riietele. Samuti peavad pooled vastanud õpetajatest takistuseks halba ilma ja lastel ilmastikule vastava riiduse puudumist. Lasteaias veedetakse palju aega õues, seega on ilmastikule vastavad riided hädavajalikud. Leiti, et soojemal ajal on lastel rohkem võimalusi ja vahendeid loovaks vabamänguks.

Mõnikord on lapsed isegi haiget saanud, siis on vanemad pahased, kaevanud isegi ja nad ei taha et lapsed porised on, pean palju selgitama, miks see nii on ja et me ju mängime ja et lapsed saaksid ise tegutseda. (Õp 7)

Takistuseks, ...no võibolla väga suur äike või väga külm. (Õp 11)

...neil pole kõigil riideid selleks. (Õp 2)

Uurimises osalenud õpetajad on enamuses seisukohal, et takistavaks teguriks võib olla õpetaja ise oma suhtumise ja üleplaneeritud tegevustega, kus vabamängule aega ei jäägi, see pärsib laste loovust. Vaid vähesed õpetajad on lastele terveks õuesoleku ajaks õppetegevusi planeerinud, jätmata lastele vabamängu aega, põhjenduseks toodi, et lapsed saavad toas mängida. Sa-

muti toodi välja mitmel korral teiste töötajate suhtumine laste mängu poolt tekitatud korralagedusse.

Õpetajate endi huvi puudus. (Õp 13)

Õpetaja üle planeerimine tegevuses, lastele ei jää aega vabaks mänguks ja nii ei saa nad ju oma loovust arendada. (Õp 1)

Mõne kolleegi pahandamise tõttu koristatakse viimanegi oksaraag. (Õp 5)

Neli vastanut toovad takistava tegurina välja ka rahalise ressursi puudumist ja vahendite napust. Seevastu liiga tehiskliku ja rohkete plastmassist valmis mänguasjadega õueala peavad takistavaks teguriks kolm õpetajat, nad leiavad, et sellises keskkonnas laste loovus ja fantaasia ei saa areneda. Vaid ühe õpetaja arvates on takistavaks teguriks tervisekaitse poolt kehtestatud nõuded õuealale.

Asjade saamine raske, kui ei saa raha kasutada. (Õp 7)

Siis kui õueala on liialt niinimetatud valmis asjadega või mänguasjadega üle sisustatud. (Õp 10)

Õpetajatelt uuriti, kuidas nad suhtuvad laste riskantsesse mängu ning kui palju lubavad lastel riskida. Tulemustest selgus, et laste loovuse toetamiseks lubab üle poolte õpetajatest lastel riskida ning on eelnevalt paika pannud kokkulepped. Kolm õpetajat lubab seda vähesel määral ja kolm ei luba üldse, kartes vanemate pahameelt ja mõtlevad eelkõige lapse turvalisusele. Vastustest tuli välja, et kartus on just neil õpetajatel, kelle rühmas on väiksemad lapsed. Leiti samuti, et tegevused on ohtlikud vaid siis kui lastel puudub järelvalve ning lapsed ei pea reeglitest kinni. Kõige ohtlikumaks tegevusteks pidasid vastanud õpetajad ronimist, okstega mängimist.

Väga ei julge, tahaks lapsed õhtul vanematele tervelt üle anda. (Õp 3)

Igasugu ronimised kuid lastele tuleb seada piirid ja põhjendada, miks on nii. (Õp 6)

3.3. Õpetajate valmisolek laste loovuse arendamiseks õuekeskkonnas

Järgmisena taheti teada õpetajate valmisolekut laste loovuse arendamiseks õuekeskkonnas. Antud küsimus jagunes seitsmeks alaküsimuseks, millega uuriti kui palju veedetakse lastega õues aega, kuidas see aeg jaguneb planeeritud tegevuste ja vabamängu vahel. Veel taheti teada kui oluliseks õpetajad oma rolli laste loovuse arendamisel peavad ning kui oluliseks peavad

akadeemiliste teadmiste kõrval ka loovuse arendamist. Uuriti millisel määral edendatakse laste loova mõtlemise oskusi ja julgustatakse neid loovust kasutama. Taheti teada kui sageli õpetajad õuealale uusi keskusi lisavad ja kas õuealal on kohti, mida lapsed ise muuta saavad.

Kolmanda uurimisküsimuse kohta saadud tulemustest võib välja tuua, et kõik õpetajad veedavad õues lastega piisavalt aega, külmal ajal 1–2 tundi, soojal ajal seevastu on enamus õpetajaid lastega õues peaaegu terve päeva.

Veerand uurigus osalenud õpetajatest on õuesoleku ajaks lastele nii loovuse arendamiseks kui ka muude valdkondade õppimiseks tegevused planeerinud, sisustades nendega kogu laste õuesoleku aja. Üle poolte õpetajatest lasevad lastel vabalt mängida, et lapsed saaksid iseseisvalt tegutseda, uurida, ehitada, leida põnevaid objekte, luua oma vabamänge.

Et laps hakkaks üldse oma ideid ja loovust kasutama, leian, õue aeg peaks olema vähe organiseeritud. (Õp 5)

Järgmisena paluti õpetajatel arvamust avaldada, kui tähtsaks nad oma rolli laste loovuse arendamisel õuekeskkonnas hindavad. Vastustest selgus, et kõik õpetajad pidasid seda väga oluliseks, sest tihti vanemad ei käigi lastega õues, neil puudub selleks lihtsalt aeg ning lapsed veedavad oma aega ekraanide taga. Suurem osa õpetajaid on arvamusel, et eelteadmised loovusest saavad lapsed siiski õpetajatelt, kelle ülesandeks on neid pisut juhendada, suunata, pakkuda välja teemasid, sellega annab õpetaja lapsele juurde enesekindlust ja julgust. Veel toodi välja, et laps tunneb ennast suure osana ühiskonnast, kui talle antakse õpetaja poolt võimalus loovalt tegutsemiseks. Paljud õpetajad olid seisukohal, et loovust saab arendada ise loov ja eeskujuks olev õpetaja. Peeti oluliseks lapsi vaatlema, märkama õpetada, et nad tunneksid vabadust ja kogeksid ümbrust erinevate meeltega.

Tänapäeva lapsed järjest vähem viibivad värskes õhus ja tegelevad loova tegevusega. Viibitakse palju nutimaailmas. (Õp1)

Õues saab loovust arendada vaid siis kui õpetaja ise on loov ja ei kipu lastele valmis lahendusi andma. (Õp 4)

Õuekeskkonnas on kõik meeled avatud ja minu ülesanne on suunata lapsi. (Õp 12)

Järgmisena uuriti õpetajatelt kui oluliseks nad peavad akadeemiliste teadmiste kõrval ka loovuse arendamist. Intervjueeritud tõid välja, et looduses ja õuealal saab lõimida erinevaid valdkondi ühtseks tervikuks, koos loovusega arenevad ka akadeemilised oskused, sest loovalt te-

gutsemisel kasutab laps rohkem enda mõttetegevust ja saab paremini leida lahendustega seoseid.

Kahjuks meil tänapäeval ongi seda loovuse asja liiga vähe. Mina arvan, et kui laps on loov, siis saab ka nende akadeemiliste teadmistega hakkama. (Õp 1)

Uurimistöö käigus selgus, et enamused intervjueritud õpetajatest edendavad vastavalt oma teadmistele, võimetele ja võimalustele laste loova mõtlemise oskusi ja julgustavad neid oma loovust igapäevaselt kasutama. Kolm õpetajat soovib seda siiski tunduvalt rohkem teha ning täiendavad ennast sellel alal, vaid üks õpetaja arendab laste loovust pigem rühmaruumis läbi kunstiliste tegevuste. Pooled vastanud õpetajatest sooviksid lisaks loovuse alaseid koolitusi või teiste õpetajate praktilisi näpunäiteid, et tunda ennast kindlamalt.

Tahaksin rohkem selliseid koolitusi, nagu Alushariduse konverentsil „Laps ja loovus“, kus räägitigi lapse loovusest. Ma ei tea kas see mida ma teen ka õige üldse on. (Õp 7)

Õuealale erinevate loovust arendavate keskuste loomisel töid vaid kolm õpetajat välja hea koostöö lastevanematega. Teised vastanud seevastu arvavad, et koostöö on kesine, vanemad pole eriti huvitatud. Vastanutest üle poolte on ise valmistanud, muretsenud õue erinevaid vahendeid, et laste loovust arendada. Tulemustest võib välja tuua, et õuealadel pole enamustes lasteaedades kohti, mida lapsed ise muuta saavad ja õuekeskkonda uusi tegevuskeskusi üldjuhul ei lisata või tehakse seda väga harva.

Teen ja ehitan need ise, et oleks ikka uus ja huvitav ja ka arendav. Vanemate leigus muidugi pärsib indu ja vahendeid ei jõua ka oma raha eest kogu aeg muretseda. (Õp 7)

Kõige rohkem toodi vastustes välja ühe keskusena lasteaia õuealal porikööki kus lapsed saavad ise vahendeid ümber tõsta, paigutada. Samuti saavad varjualustes kodumängus mööblit ümber tõsta. Vaid kahe lasteaia õuealal on ehituskeskus, mida lapsed muuta saavad vastavalt oma mängu kulule. Intervjueritud õpetajad tõdesid, et lasteaia õueala peaks olema rohkem loovust arendav ja lastel oleks võimalus siiski ise oma mängukeskkonda muuta.

Intervjuu lõpetuseks paluti õpetajatel arvamust avaldada, missugune oleks nende unistuste õueala ning milliseid mängukeskusi nad õuealale sooviksid. Tulemustest võib välja tuua, et õpetajad soovisid õuekeskkonda rohkem looduslikke maastikke, puid, põõsaid, metsikut aianurka, erinevaid keskusi päris tööriistade, vahenditega. Nad leidsid, et nii õpetajatele kui ka

lastele tuleks anda võimalus õueala loomises rohkem kaasa rääkida juba lasteaeda projekteerides.

ARUTELU

Uurimistöö eesmärgiks oli analüüsida õuekeskkonna potentsiaali, ettetulevaid takistusi ning valmisolekut laste loovuse arendamisel õuekeskkonnas lasteaiatõpetajate arvamusele toetudes. Saadud tulemused näitavad, et õpetajad pidasid väga oluliseks õuekeskkonnas laste loovuse arendamist.

Esimese uurimisküsimuse, missugused õuekeskkonna tegevused õpetajate arvates arendavad laste loovust, põhjal saadi teada, et kõik küsitletud õpetajad on teadlikud loovuse arendamise olulisusest just väikelapseas, sest laste loovus on aastatega vähenenud. Põhjustena toodi välja mänguasjade rohkus ning vanemad teevad laste eest palju ära, laskmata neil ise otsustada, tegutseda. Ka White (2008, lk 106) on seisukohal, et tänapäeva laste piiratud loovus tuleneb valmis mänguasjade ja vahendite liigsest kasutamisest. Eelnevat toetab ka Teder (2014), tuues välja et lapse loovuse arenguks on vaja tal igavleda, et tekiks oma mõtteid. Tihti võetakse täiskasvanute poolt see võimalus ära, sest kogu aeg on kiire, keskendutakse tulemustele, mitte protsessile. Liiga suure organiseerimisega täiskasvanute poolt puudub lastel võimalus oma algatust kasutada, nad harjuvad tegutsema vaid korraldusi järgides.

Õpetajad arendavad laste loovust läbi mängude, projektide, kunstitegevuste. Kõige rohkem peeti loovust arendavaks tegevuseks looduslike vahenditega mängimist asendusmänguasjadena. Lapsed mängivad asjadega, mis nende kätte jõuavad, nad on leidlikud ja loovad mängu esemetega, millel pole otsest otstarvet, ehk asjad, mida saab mitmel moel ja eri mängudes kasutada (White, 2008, lk 18). Teder (2014) on välja toonud, et kõige olulisem kriteerium laste loovuse arengu toetamisel on see, kas laps saab teostada tekkinud ideid. Looduslike materjalide mitmekesisest positiivset mõju on rõhutanud ka White (2008, lk 17), kes kirjutab, et need on multisensoorsed, pakkudes visuaalseid, tekstuurilisi, temperatuuri, kaalu-, lõhna-, ja helistii-muleid.

Vastustest selgus et lastel on vähe võimalusi ehitada, konstrueerida, oma loovust ja mõtlemisuskust seeläbi kasutada. White (2008, lk 126, 9) leiab, et lapse meeltes töötavad konstrueerimisel loogiline ja loov mõtlemine käsikäes. Õuealal peaks olema kohti, kus lapsed saaksid valida, luua, vastutada ise oma mängukeskkonna eest. Õpetajad arvavad, et nii loovus kui akadeemiliste oskuste õppimine käivad käsikäes, on omavahel tihedalt seotud. Samuti kirjutab White (2008, lk 18), et lastel tekivad mänguideed alles siis, kui nad näevad erinevaid vahen-

deid ja tavaliselt kasvab loovus vähenõudlikus olukorras, seega ehitus, konstrueerimine, toetavad matemaatilise mõtlemise arengut. Arenevad nii peenmanipulatiivsed kui ka motoorsed füüsilised oskused, näiteks kaevamise või raskete esemete tõstmise ja kandmise kaudu.

Kõik intervjuueeritavad rõhutasid, et kõige paremini siiski arendab loovust vabamäng, kus laps saab ise avastada ja luua sobiva mängukeskkonna. Selle on välja toonud ka Caplan, T. ja Caplan, F. (1984, lk 324, 325), et oluline on lapse õigus vabale mängule ning sel juhul tekib ainulaadne suhe mängu ja loovuse arengu vahel. Grahn (2012, lk 75) leiab, et õuekeskkonnas saadud meelelised kogemused käivitavad lapses tegutsemissoovi ning selle tulemusena mõeldakse loovalt ja mängitakse loovaid mängu.

Teise uurimisküsimusega taheti teada millised takistavad tegurid õpetajate arvates loovuse arendamisel õuekeskkonnas esile kerkivad. Uurimistulemustest selgus, et kõige rohkem toodi takistava tegurina välja lapsevanemad, kes pole rahul kui lapsed saavad haiget ning nende riided on mustad ja porised. Õpetajate arvates viibivad lapsed kodus vähe aega õues ja vanemad ei luba lastel riideid määrda, teevad liiga palju laste eest ära, samuti kardavad, et laps saab haiget. Õpetajad leidsid, et on vajalik lapsevanematele selgitada loovuse arendamisega kaasnevat. Selle kohta on White (2008, lk 2, 90) kirjutanud, et lapsevanematele meeldib, kui lasteaias olles saab laps viibida turvalises ja huvitavas õuekeskkonnas. Kui muuta laste õues tegutsemine nähtavaks, mõistavad ka vanemad õuekeskkonna olulisust laste arendamisel.

Üheks takistavaks teguriks peavad vastanud õpetajad ilma ning lastel puuduvat ilmastikule vastavat riietust, seevastu soodsate ilmastikutingimuste korral ollakse siiski palju õues. Ka Tervisekaitseõuetes (Tervisekaitseõued..., 2010) on kirjas, et soodsate ilmastikutingimuste korral peaks lapsed võimalikult palju õues viibima. *The Outdoor Play book* veebilehel (s.a) kirjeldatakse, et õues tegutsemine tundub vanematele hirmutav- see on liiga märg, liiga külm, liiga kuum, liiga tuuline, häiriv, räpane ja isegi mõnevõrra ohtlik.

Mõned õpetajad toovad loovuse arengul takistava tegurina välja valmis mänguasjadega ja liiga tehislikku õueala, kus laste loovus ei saa areneda. Seda sama arvab ka Dahlgren (2012, lk 58), et õuekeskkond on liiga tehniliseks ja lapsi loodusest võõrandavaks muutunud. Samuti toob Must (2021) oma uurimistöös välja, et õuealad, kus on nii tehislikku kui ka looduslikku keskkonda, toetavad lapse arengut.

Rahaliste vahendite ja erinevate vahendite puudumist tuuakse vaid mõne õpetaja poolt välja takistavate teguritena.

Kolleegide ja õpetajate endi suhtumist loovuse arendamisel tõi takistava tegurina välja suur osa intervjueeritustest. Heinla (2008, lk 244) on seisukohal, et täiskasvanutest endist sõltub loovuse areng ning täiskasvanud, kes last ümbritsevad, peavad mõistma, väärtustama ja esile tooma lapse loovust. Seda toetab ka Kivi (2006), pidades õpetajat kõige tähtsamaks lapse arengu toetamisel. Käsiraamatus „*Take me out*„ (Andreasen, T., jt, 2018, lk 35) tuuakse autoreite poolt välja, et õpetaja professionaalina peab töötama iseendaga, oma suhtumisega. Olema motiveeriv, kaasahaarav ja positiivne, näitama, et loodus on turvaline koht kus olla ja mängida. Õpetaja eeskuju aitab lastel näha võimalusi, väljakutseid, saada kogemusi ning tunda rõõmu. Selleks ei pea olema ekspert, vaid hoidma oma meeled avatud ja seda nautima, õppides ise, õpetatakse ka lapsi seda tegema.

Üle poole õpetajatest lubavad lastel õues olemise ajal riskida, pannes eelnevalt paika kokkulepped. Nad leiavad, et parajal määral riskimist on lapse loovuse arengu seisukohalt tähtis. Williams- Siegfredsen (2017, lk 51, 53) on seisukohal, et riskide mahavõtmisega keelatakse lapsel võimalus õppida igapäevastest väljakutsetest ja probleemidest, nendega toime tulemist. Kogedes riski ja väljakutseid õpib laps hoolitsema nii enda kui teiste eest. Kolmandik vastajatest seevastu lubavad lastel riskida vaid vähesel määral või üldse mitte. Raadik (2009, lk 7) on selle kohta kirjutanud et laps saab piiride tunnetuse õues tegutsedes, saades aimu keelatud ja lubatud tegevustest, õpib põhjus- tagajärg seoseid. Intervjuudest selgus ka põhjus, õpetajad, kelle rühmas on väiksemad lapsed, kardavad laste turvalisuse pärast rohkem. Hansen Sandseter ja Sando, (2016, lk 180) leiavad, et täiskasvanud panustavad laste turvalisusse kuid sellega kujutavad nad takistust lapse kokkupuutumiseks riskide ja väljakutsetega, pärssides samal ajal ka laste loovust.

Kolmanda uurimisküsimuse vastuseid analüüsid selgus, et õpetajad viibivad lastega õues üks kuni kaks tundi päevas, kuid soojemal ajal peaaegu terve päeva. White (2008, lk 8) leiab, et lapsed vajavad õpetajaid, kes väärtustavad ja naudivad õues käimist, näevad selle potentsiaali laste heaolule ja arengule. Olulised on seejuures suhtumine, mõistmine, pühendumus ja positiivne mõtlemine.

Vaid veerand intervjueeritud õpetajatest planeerivad lastele kogu õuesoleku ajaks õppetegevusi

si, sealhulgas ka loovust arendavaid, ülejäänud teevad planeerivad tegevusi vaid vähesel määral, lõimides selle mänguga. Ka Kundla (2019) uurimistööst selgus, et paljud õpetajad ei planeeri teadlikult loovuse arengut õppetegevusse, vaid viivad läbi üksikuid tegevusi ning lasevad lastel pigem mängida.

Enamus õpetajaid edendavad laste loova mõtlemise oskusi ka õuekeskkonnas ning julgustavad neid igapäevaselt loovust kasutama, seda vastavalt oma võimetele ja ka võimalustele. Mõningad õpetajad tunnevad ennast ebakindlalt ja sooviksid siiski loovuse alaseid koolitusi. Ka Heinla (2020, lk 5) toob oma raamatus „*Lapse loovuse hoidmine ja arendamine*“ välja, et loovuse arendamisel oleksid vajalikud teoreetilised teadmised nii õpetajatel kui ka lapsevanematel. Last ümbritsevaid täiskasvanuid tuleb õpetada väärtustama, ära tundma, mõistma ning esile tooma lapse loovust, sest täiskasvanu otsustusest sõltub loovuse arengu tulemuslikkus (Heinla, 2008, lk 244). Intervjuude vastustest selgus, et õpetajad saavad aru oma rollist lapse loovuse arendamisel ja on valmis seda edaspidi igakülgsest veel arendama. Õpetajad tõdevad, et selleks peab õpetaja ka ise loov ja eeskujuks olema, suunates lapsi märkama, vaatlema, jälgima. Sama rõhutab ka Kivi (2006) ning Saracho (2002), et õpetaja on lapse arengu jaoks olulisimaid tegureid ning saab laste loovat mõtlemist arendada, julgustada neid oma loovust kasutama.

Kõik uurimistöös osalenud õpetajad tõid välja, et akadeemiliste oskuste ja loovuse arendamine peab käima käsikäes, erinevaid valdkondi lõimides. Puhm (2020, lk 42) tõi samuti välja seisukoha, et hariduse üheks eesmärgiks on olnud orienteeritus akadeemilistele tulemustele, mitte lapse terviklikule arengule. Seega on vajalik ka nende oskuste õpetamine, mida laps vajab tulevikus hakkamasaamiseks. *National Advisory Committee on Creative and Cultural Education* (1999, lk 6) uurimistööst selgus, et hariduse tasakaal on aastatega tunduvalt muutunud ning vajatakse lähenemisviisi, mis ei tähtsusta vaid akadeemilisi teadmisi vaid põhineks laste motivatsiooni ja enesehinnangu tõstmisel ning õpetataks ka loovust, vabadust ja autoriteeti. Raadik (2009, lk, 4) arvab samuti, et lapse motiveerimisel õppima, avastama on vajalik teda õpetada läbi mängulise tegevuse, õpitavat omavahel lõimides. Teadmised, milleni laps on ise jõudnud läbi järelduste tegemise, kinnistuvad paremini. Ugaste, Tuul ja Väk (2009, lk 51) arvates aitavad vabamäng ning mänguline õpe arendada akadeemilisi oskusi.

Intervjuude vastustest selgus, et õuekeskkonna kujundavad õpetajad enamasti ise kas ostes, valmistades, kasutades jääkmaterjale. White (2008, lk 8), kirjutab samuti, et olulised on ka oskused õuekeskkonda kujundada ja seda parimal viisil ära kasutada. Ka Teder (2014) on välja toonud õpetajatel võimaluse laste mängukeskkonda õues täiendada, et lastel tekiks loovad ideed. Tuuling (2013, lk, 113) leiab, et õuekeskkonda peaks planeerima sama moodi nagu rühmaruumi, seal oleksid erinevad tegevuskeskused, mis toetaksid laste sotsiaalseid ja kognitiivseid oskusi, annaksid juurde teadmisi. Uurimistulemuste analüüsist selgus, et paljude lastealadel puuduvad erinevad tegevuskeskused ja neid ei lisata eriti tihti. Seda toetab ka Karu (2022) uurimistöö, kus toodi loovuse arengut takistava tegurina välja, et õuealadel puuduvad tegevuskeskused, mis võimaldaksid mängus õpitut kinnistada. Juba Dewey (1859-1952) kutsus õpetajaid andma lastele midagi mida teha, mitte õppida, sellisel puhul muutub õppimine mängu loomulikuks osaks (viidatud Kiewra & Veselack, 2016, lk 71 kaudu). Herrington (2008, lk 50) tõi välja Kanadas läbiviidud uurimistöös lasteaiaõpetajate hinnangud oma lasteasutuse õuekeskkonnale, mida nad õuekeskkonnas muudaksid. Õpetajad soovisid õue rohkem sensoorseid stiimuleid, ruumi ja loovaid vahendeid. Tulemused viitavad sellele, et need tegurid on lastele õues mängimiseks olulised. Selgus, et ka intervjueeritud õpetajad soovisid õuekeskkonda rohkem loodust, puid, põõsaid, onne aianurka kuhu peitu pugeda, erinevaid keskusi päris tööriistade, vahenditega. Üksmeelselt leiti, et nii õpetajate kui laste arvamus ja mõtteid õueala loomises tuleks tunduvalt rohkem arvesse võtta juba enne õuealade loomist. Samuti toob Parsons (2011, lk 11) oma uurimistöös „*Young Children and Nature*“ välja, et tuleb uurida õuekeskkondi, sest õuekeskkonnad, kas siis looduslikud või ehitatud, on lapse igakülgse arengu jaoks tähtsad ja seda tuleks arvesse võtta poliitikas kui ka planeerimises.

KOKKUVÕTE

Järjest rohkem räägitakse igal pool maailmas, sealhulgas Eestis, laste loovuse arendamisest ja õues veedetud aja tähtsusest. Käesoleva uurimistöö valikut tingis asjaolu, et laste loovuse tase on aastatega nii lasteaia- kui ka esimese astme koolilastel langenud. Uuringud toovad välja, et lapsed on vähem uudishimulikud ning nende kujutlusvõime, ideede genereerimise, probleemide lahendamise oskus on vähenenud. Lisaks ei osata paindlikult ega kriitiliselt mõelda. (Naiman, 2014)

Teema valikul lähtuti eelnevalt Eestis läbiviidud uurimistöödest, kus on vaadeldud teemadena õuekeskkonda ja loovust eraldi. Antud uurimistöös keskendutakse laste loovuse arendamisele õuekeskkonnas, võttes aluseks varasemad maailmas tehtud uuringud. Vaatamata seadustest tulenevatele suunistele ja olemasolevatele uurimistele, on märgatud lahknevusi seaduste ja tegelikkuse vahel. Uurimistöö eesmärgiks oli analüüsida õuekeskkonna potentsiaali, eettulevaid takistusi ning valmisolekut laste loovuse arendamisel õuekeskkonnas lasteaiaõpetajate arvamusele toetudes. Uurimistöö eesmärgi saavutamiseks püstitati kolm uurimisküsimust:

1. Missugused õuekeskkonna tegevused õpetajate arvates arendavad laste loovust?
2. Millised takistavad tegurid õpetajate arvates loovuse arendamisel õuekeskkonnas esile keruvad?
3. Missugune on õpetajate valmisolek laste loovuse arendamiseks õuekeskkonnas?

Bakalaureusetöö teoreetilise osas anti ülevaade loovuse olemusest, lapse loovuse arengust. Toodi välja õuekeskkonna mõiste, võimalused ning õpetaja roll lapse loovuse arendamisel. Uurimistöö põhines kvalitatiivsel meetodil, et koguda intervjuudega andmeid ning analüüsida vastuseid õpetajate seisukohast. Töö uurimuslikus osas viidi läbi 14 intervjuud erinevate Põlvamaa lasteaedade õpetajatega.

Antud uurimistöö piiranguna toob autor välja, et valim hõlmas vaid Põlvamaa lasteaedu, samuti intervjuudest saadud vastuseid ei saa kontrollida, seega ei ole võimalik uurimistulemusi laiemalt üldistada. Selleks peaks lisaks intervjuudele läbi viima ka vaatlusi, et saada tõesemad tulemused.

Lähtudes uurimistöö eesmärgist ning selle saavutamiseks esitatud küsimustest, võib öelda, et püstitatud eesmärk saavutati. Meetodid mis valiti uuringu läbiviimiseks olid asjakohased ja

aitasid kaasa eesmärgi saavutamisele ning intervjuud andsid ülevaate õpetajate arvamustest, valmisolekust loovuse arendamisel õuekeskkonnas. Uurimistöö tulemusena võib väita, et Põlvamaa õpetajad on teadlikud loovuse arendamise tähtsusest õuekeskkonnas ning on seda edaspidi valmis igakülgsest arendama.

Antud uurimistöö tulemused on olulised, selgus, et õpetajad arendaksid õuekeskkonnas rohkem laste loovust, kuid selleks on vaja vastavaid tingimusi.

Antud uurimistöö väärtuseks võib pidada, et intervjuu pani õpetajad mõtlema lasteaia õuekeskkonna muutmise, täiendamise peale. Peetakse väga tähtsaks õuekeskkonnas olevaid mängu- ja tegevuskeskusi lapse loovuse arendamisel, soovitakse luua rohkem teemapõhiseid kohti, kus lastega tegevusi läbi viia. Seega võiks nii õpetajate kui ka laste arvamusi õuekeskkonna kujundamisel arvesse võtta. Õpetajad said veelkord kinnitust, et nende roll lapse loovuse arendajana on ülioluline. Uurimistöös osalenud õpetajad soovivad käia koolitustel, et oma oskusi seoses loovusega arendada.

Tuginedes uurimistulemustele soovitab töö autor edaspidi uurida lastevanemate seisukohti ja teadmisi laste loovuse arendamisel õuekeskkonnas ning mida nemad loovuse arendamiseks teevad. Ettepanek on korraldada avatud tegevusi lasteaedades, loovuse arendamise teemalisi teabe- ja infopäevi, ning uuringus saadud teadmisi on võimalik kasutada nii lastevanematele kui ka õpetajatele loovuse arendamise tähtsuse selgitamiseks.

KASUTATUD KIRJANDUS

Amabile, T. M. (1988). *A model of creativity and innovation in organizations*. Research in Organizational Behavior 10(1). Lk 138–147.

<https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=669842> (viimati vaadatud 23.04.2024)

Andreasen, T., Fedorko, V., Gerka, V., Jacson, M., Jadvišova, V., Kahan, J., Kaosaar, K., Kondimae, K., Kovačova, A., Lilienthal, M., Markeprand, S.E., Miňova, M., Robinson, M., Staples-Rolfe, R., Sykorova, J., Šepelakova, L., Tiits, T., Valachovičova, M. (2018). *Take me out*. How to support children to access the outdoors and nature. Handbook. ERASMUS+ programme. INAK Slovakia. Lk 35.

https://issuu.com/menobodkapriezvisko/docs/tmo_handbook_en?e=4599627%2F64046463 (viimati vaadatud 09.04.2024)

Anton, M. (2007). *Lasteaia sotsiaalne, eetiline, emotsionaalne ja füüsiline keskkond*. Rmt. Harjo, A., Varava, L. (Koost). Psühhosotsiaalse keskkonna juhendmaterjal koolieelsetele lasteasutustele. Tallinn: Tervise Arengu Instituut.

Besancon, M. (2011). *Les clés de la créativité*. ResearchGate. Lk 40–80.

(1) (PDF) Les clés de la créativité (researchgate.net). (viimati vaadatud 19.01.2024).

Besancon, M., Lubart, T., Barbot, B. (2013). *Creative giftedness and educational opportunities*. Educational & Child Psychology Vol. 30 No. 2. The British Psychological Society. Lk 80.

https://www.academia.edu/23569959/Creative_giftedness_and_educational_opportunities?email_work_card=view-paper (viimati vaadatud 17.02. 2024).

Bordia, D.(2022) *Role of Teachers in Fostering Creativity Among Students*. Teachmint.

Role of Teachers in Fostering Creativity Among Students. (teachmint.com) (viimati vaadatud 17.02.2024)

Bricki, N., Green, J., (2007). *A Guide to Using Qualitative Research Methodology*. Academia.edu. Lk 2 –11.

https://www.academia.edu/29849811/A_Guide_to_Using_Qualitative_Research_Methodology

(viimati vaadatud 17.02.2024)

Caplan, T., Caplan, F. (1984). *The early childhood years. The 2 to 6 year old*. The Princeton Center for Infancy and Early Childhood. Bantam Books, Inc. New York. Lk 324–325.

Care for kids (2018). *By Care for kids*. Why is it important for educators to nurture children's creativity? (careforkids.com.au) (viimati vaadatud 26.02.2024).

Chaîné, F. (2022). *Children's creativity: How is it developed?* Naitre et grandir.com
Children's creativity: How is it developed? (naitreetgrandir.com) (viimati vaadatud 22.01.2024)

Dahlgren, L. O. (2012). *Raamatuharidusest ja meelelisest kogemusest*. Rmt. Dahlgren, L. O., Sjölander, S., Strid, J. P. (Koost) *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas- lähiümbrusest saab õpiõu*. Tallinn: TLÜ kirjastus.

Dictionary. com. (2023). *Creative*.

<https://www.dictionary.com/browse/creative> (viimati vaadatud 24.10.2023)

Einon, D. (2003). *Loov laps*. Tallinn. Varrak.

Eyc, K. (2016). *Creating a stimulating outdoor learning environment*. Creating A Stimulating Outdoor Learning Environment. (earlyyearscares.com) (viimati vaadatud 09.04.2024)

Gosain, K., Panga, M., Ganesh, A., Patra, I., Mohan Rao, A., J. (2023). *Impact of Early Childhood Classroom for Fostering Creativity and Intelligence*. Journal for Re Attach Therapy and Developmental Diversities, vol 6. Lk 649.

<https://jrtd.com/index.php/journal/article/view/1167> (viimati vaadatud 31.03.2024)

Grahn, P. (2012). *Laps ja loodus*. Rmt: L.O. Dahlgren, S. Sjölander, J. P. Stid & Szczepanski, A. (Koost.). *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas-lähiümbrusest saab õpiõu*. Tallinn. TLÜ kirjastus.

Hansen Sandseter E., B. Sando, O., J., 2016 lk 180,) *We Don't Allow Children to Climb Trees*. How a Focus on Safety Affects Norwegian Children's Play in Early-Childhood Education and Care Settings. American Journal of play. Lk 180.

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1096921.pdf> (viimati vaadatud 31.03.2024)

- Hargraves, V. (2021). *Dewey's educational philosophy*. The educational hub.
Dewey's educational philosophy - THE EDUCATION HUB (viimati vaadatud 09.04.2024)
- Heinla, E. (1996). *Valmis riskima*. Horisont 02.05.1996. Toim. Jänes-Kapp K. Lk 28
- Heinla, E. (2008). *Loovuse areng*. Õppimine ja õpetamine koolieelses eas. Rmt. Toim. Kikas, E. Tartu. Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Heinla, E.(2020). *Lapse loovuse hoidmine ja arendamine*. Tartu. OÜ Atlex.
- Herrington, S. (2008) *Perspectives from the Ground: Early Childhood Educators' Perceptions of Outdoor Play Spaces at Child Care Centers, in Children. Youth and Environments*, 18, (2). Lk 50.
<https://www.jstor.org/stable/10.7721/chilyoutenvi.18.2.0064> (viimati vaadatud 31.03.2024)
- Karu, R. (2022). *Ühe Lõuna- Eesti lasteaia õpetajate arvamused õuesõpet ja lapse arengut toetavate õpikeskuste kohta*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/82925/Karu_Raina_ba.pdf?sequence=1&isAllowed=y (viimati vaadatud 20.01.2024)
- Kaufman, J. C (2016). *The Creative Construct*. Journal of the Royal Society of Art. Vol. 162, No. 5565. Lk 27.
<https://www.jstor.org/stable/26204479?seq=2> (viimati vaadatud 03.04.2024)
- Kaufman, J. C, Beghetto, R., A. (2009). *Beyond Big and Little: The Four C Model of Creativity*. General Psychology. American Psychological Association .2009, Vol. 13, 1. Lk 1–6.
https://www.researchgate.net/publication/228345133_Beyond_Big_and_Little_The_Four_C_Model_of_Creativity (viimati vaadatud 23.04.2024)
- Kidron, A.(1990). *Loova otsingu meetodid*.Tallinn. Mondo.
- Kidron, A.(2000) *Leidlik meel*. Tallinn.Mondo.
- Kiewra, C. & Veselack, E. (2016). *Playing with Nature: Supporting Preschoolers' Creativity in Natural Outdoor Classrooms*. The International Journal of Early Childhood Environmental Education, 4(1). Lk 71–73.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1120194.pdf> (viimati vaadatud 03.04.2024)

Kılıçgün, M.,Y. (2014). *The games 3-6 aged children's wish to play in the school garden*. Erzincan University, Faculty of Education, Department of Early Childhood Education. Lk 233.

The Games 3-6 Aged Children's Wish to Play in the School Garden (sciencedirectassets.com) (viimati vaadatud 17.02.2024)

Kim, K, H. (2011). *The Creativity Crisis: The Decrease in Creative Thinking Scores on the Torrance Tests of Creative Thinking*. Creativity Research Journal. Vol.23. Lk 285.

<https://psycnet.apa.org/record/2011-26355-002> (viimati vaadatud 03.04.2024)

Kivi, L. (2006). *Loo meile tingimused, õpetaja, siis uurime, avastame ja areneme!* Lasteaed. Nr 2.

<http://www.lasteaed.net/2006/02/02/loo-meile-tingimused-opetaja-siis-uurime-avastame-ja-%E2%80%93-areneme/> (viimati vaadatud 24.01.2024)

Kundla, M. (2019). *Lasteaiaõpetajate arusaamad eelkooliealiste laste kujutlusvõime arendamisest ja selle olulisusest laste loovuse avaldumise toetamisel*. Bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool

Lasteaiaõpetajate arusaamad eelkooliealiste laste kujutlusvõime arendamisest ja selle olulisusest laste loovuse avaldumise toetamisel | ETERA (viimati vaadatud 09.10.23)

Kolga, V. (2001). *Raskesti kontrollitavad arengukeskkonna tegurid*. Väikelaps ja tema kasvukeskkond. II Artiklite kogumik. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool. OÜ Annete & Johanne-se Trükitööstus.

Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn. OÜ Infotrükk.

Laine, L. (2020). *Lasteaiaõpetajate arvamused eelkooliealiste laste loovuse ja mänguuskuste arendamisest*. Magistritöö. Tartu Ülikool.

https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/83452/Laine_Laura_ma.pdf?sequence=1&isAllowed=y (viimati vaadatud 09.10.23)

Leggett, N. (2017). *Early childhood creativity: Challenging Educators in their Role to Intentionally Develop Creative Thinking in Children*- Early Childhood education Journal, vol 45.

Lk 845 –853 kaudu

ning

Little, H.(2020). *Outdoor learning environments in early childhood education*. Outdoor learning environments in early childhood education - THE EDUCATION HUB. (viimati vaadatud 03.04.2024)

Must, K. (2021). *Koolieelsete lasteasutuste õueala vahendid ja õpetajate poolt organiseeritud õppe- ja kasvatustegevused lasteaias õuealal*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/72899/Must_Katrin_ba.pdf?sequence=1&isAllowed=y (viimati vaadatud 09.10.23)

Morr, K. (2018). *99 designs. What is creativity?* The ultimate guide to understanding today's most important ability.
<https://99designs.com/blog/creative-thinking/what-is-creativity/> (viimati vaadatud 03.04.2024)

Naiman, L. (2014). *Creativity at Work*. Can Creativity be Taught? Here's What the Research Says.
<https://www.creativityatwork.com/can-creativity-be-taught/> (viimati vaadatud 22.01.2024)

National Advisory Committee on Creative and Cultural Education. (1999). *All our futures: creativity, culture and education*. London: DFEE. Lk 6, 28.
<http://sirkenrobinson.com/pdf/allourfutures.pdf> (viimati vaadatud 03.04.2024)

Ojakäär-Kitsing, J. (2019). *9 nippi lapse loovuse toetamiseks*. Holistika Instituut.
<https://holistika.ee/9-nippi-lapse-loovuse-toetamiseks/> (viimati vaadatud 24.10.2023)

Olev, A., & Alumäe, T. (2022). *Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service*. Baltic J. Modern Computing, Vol. 10 (2022), No. 3.
<https://doi.org/10.22364/bjmc.2022.10.3.14> (viimati vaadatud 15.03.2024)

Pandit, N., Neogi, S. (2016) *A study on the impact of pre-school factors on creativity of young children*. International Journal of Home Science, 2(2). Lk 94, 949.
<https://www.homesciencejournal.com/archives/2016/vol2issue2/PartB/2-2-5.pdf> (viimati vaadatud 23.04.2024)

Parsons, A. (2011). *Young Children and Nature: Outdoor Play and Development, Experiences Fostering Environmental Consciousness, And the Implications on Playground Design*. Virginia Polytechnic Institute. Lk 5–43.

https://vtechworks.lib.vt.edu/bitstream/handle/10919/32281/Parsons_AE_T_2011.pdf?sequence=1&isAllowed=y (viimati vaadatud 24.10.2023)

Peterson, T. (2018). *Koolieelse lasteasutuse õpetaja professionaalsus*. Rmt. Õppe- ja kasvatus-tegevus lasteaias. Koost Nugin, T., Õun, T. Tartu. OÜ Altlex.

Puhm, R. (2020) *Lapse heaolu ja loovus*. Rmt. Lapse loovuse hoidmine ja arendamine. Koost. Heinla, E. Tartu. Oü Atlex.

Raadik, S. (2009). *Õpime õues mängides*. Tallinn: Kirjastus Ilo.

Robson, C.(2002). *Real World Research*. A Resource for Scientists and Practitioner- Researchers. 2nd ed. Oxford. Blackwell. Lk 270.

<https://www.scirp.org/reference/ReferencesPapers?ReferenceID=1599482> (viimati vaadatud 23.04.2024)

Rotaru, R, E., (2019). *Promoting the Development of Creativity in Education*. 12th LUMEN International Scientific Conference Rethinking Social Action. Lk 291–293

<https://doi.org/10.18662/lumproc.175> (viimati vaadatud 03.04.2024)

Runco, M. A. (2004). *Creativity*. Annual Review of Psychology, 55. Western Kentucky University. Helm Cravens Library. Lk 657–671

<https://people.wku.edu/richard.miller/creativity.pdf> (viimati vaadatud 03.04.2024)

Rämmer, A. (2014) *Valimi moodustamine*. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. Tartu Ülikool.

Valimi moodustamine – Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas (ut.ee) (viimati vaadatud 11.05.2024)

Sepp, V. (2020). *Kuidas on loovus seotud andekusega?* Rmt .Lapse loovuse hoidmine ja arendamine. Koost. Heinla, E. Tartu. Oü Atlex.

Skillicorn,, N. (2016). *Evidence that children become less creative over time (and how to fix it)* - Idea to Value.

Evidence that children become less creative over time (and how to fix it) - Idea to Value

TEDxTucson George Land The Failure Of Success - YouTube (viimati vaadatud 03.04.2024)

Sternberg, R., J. (2006) *The Nature of Creativity*. Creativity Research Journal.2006, Vol. 18. No. 1. Lk 2 –88.

<https://scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1976641> (viimati vaadatud 23.04.2024)

Solly ,K. (2015). *Risc, Challenge and Adventurein The Early Years*. TJ International Ltd., Padstow. Cornwall.

Szczepanski, A. (2012). *Õuekeskkond - õpikeskkondade rohke võimas klassituba*. Rmt. Dahlgren, L. O., Sjölander, S., Strid, J. P. (Koost) *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas- lähiumbrusest saab õpiõu*. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus.

Strömpl.J (s.a.) *Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes*. Üldmetodoloogilised küsimused. Tartu Ülikool.

<https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/%C3%BCldmetodoloogilisi-k%C3%BCsimusi> (viimati vaadatud 23.04.2024)

The Outdoor Play book, (s.a). *Outdoor Classrooms*.

<https://outdoorplaybook.ca/learn/education-research/outdoor-classrooms/> (viimati vaadatud 03.04.2024)

Teder K. (2014). *Hea lasteaed toetab loovust*. Õpetajate Leht.

<https://opleht.ee/2014/06/hea-lasteaed-toetab-loovust/> (viimati vaadatud 03.04.2024)

Tervise Arengu Instituut (2007). *Psühhosotsiaalse keskkonna juhendmaterjal koolieelsetele lasteasutustele*. Anton, M. Lasteaia sotsiaalne, eetiline, emotsionaalne ja füüsiline keskkond OÜ Puffet Invest. Tallinn.

Tuulik, M. (2022). *Iseloomu kasvatamine*. Tallinn. Vali Press OÜ.

Tuuling; L. (2013) *Õuesõpe – lõimitud aktiivse õppimise parim viis*. Rmt. Üldõpetuse rakendamise lasteaias Koost. Nugin, K. Tartu. AS Atlex..

Tuuling, L. (2015). *Lasteaiaõpetaja roll lapse arengus*. Õpetajate Leht.

[https://opleht.ee/2015/05/lasteaiaopetaja-roll-lapse-](https://opleht.ee/2015/05/lasteaiaopetaja-roll-lapse-aren-)
aren-

gus/?fbclid=IwAR3TxxCfsVMDfvpRdbARXJcW5H40vPSQ7hOILIASVcfjJzJrs6ZtpseFVc
(viimati vaadatud 19.12.2023)

Ugaste, A.; Tuul, M.; Välk, T. (2009). *Mängu tähtsus lapse arengus ning mängu juhendamine*. Rmt. Üldoskuste areng koolieelses eas. Koost Kulderknup, E. Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus. Tallinn. Studium.

Выготский Л. С.(1991) *Воображение и творчество в детском возрасте*. Просвещение Москва. Lk 4 –8.

https://pedlib.ru/Books/7/0060/7_0060-1.shtml (viimati vaadatud 03.04.2024)

White, J. (2008). *Playing and learning outdoors. Making provision for high- quality experiences in the outdoor environment*. Routledge. New York.

Williams- Siegfedsen, J. (2017). *Understanding Danish Forest school Approach*. Early Years Education in Practice. Routledge. New York.

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis haridusteadustes*. Tartu Ülikool

ÕIGUSAKTID

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008). RT I, 29.05.2008, 87

<https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917> (viimati vaadatud 01.10.2023)

Kutsekoda (2018). Kutseregister. Õpetaja tase 6.

<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10824210> (viimati vaadatud 03.04. 2024)

Tervisekaitseõuded koolieelse lasteasutuse maa-alale, hoonetele, ruumidele, sisustusele, sissekliimale ja korrashoiule (2011). RT I, 11.10.2011, 3.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/111102011003?leiaKehtiv> (viimati vaadatud 03.04.2024)

Tervisekaitseõuded koolieelses lasteasutuses tervise edendamisele ja päevakavale (2010). RT I, 24.09.2010, 61. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13360326> (viimati vaadatud 03.04.2024)

LISA

Lisa 1. Intervjuu küsimused

Olen Tartu Ülikooli Sotsiaalteaduste valdkonna Narva Kolledži „Koolieelse lasteasutuse õpetaja mitmekeelses õppekeskkonnas „ üliõpilane Airi Varend ning kirjutan oma bakalaureuse-tööd teemal „Õpetajate valmisolek laste loovuse arendamiseks õuekeskkonnas“. Palun Teie abi uurimistöö läbiviimisel. Soovin läbi viia intervjuu Teile sobival ajal ja kohas. Intervjuu on anonüümne ning andmeid kasutan vaid uurimuslikul eesmärgil.

Taustaküsimused:

Teie vanus:

Teie haridus:

Kaua olete töötanud õpetajana:

Sissejuhatus

1. Kirjeldage, mida loovus Teie jaoks tähendab.
2. Kuidas kirjeldate lasteaiaaegse lapse loovust ja selle arengut?
3. Mille pärast/ miks on oluline loovuse arendamisega alustada juba eelkoolieas?

Esimene uurimisküsimus

Laste loovust arendavad õuekeskkonna tegevused.

1. Kas ja kuidas on lapse loovus õuekeskkonnas arendatav? Selgitage.
2. Kuidas Teie lasteaia õuekeskkond soodustab loovuse arengut? Selgitage.
3. Kuidas kasutate olemasolevat õuekeskkonda laste loovuse arendamisel?
4. Milliste õuetegevuste käigus olete arendanud lapse loovust?
5. Missugune on Teie lasteaia õueala, kas looduslik ja/või konstrueeritud?

Teine uurimisküsimus

Takistavad tegurid loovuse arendamisel õuekeskkonnas.

1. Millised takistavad tegurid Teie arvates õues loovuse arendamisel esile kerkivad? Nimetage.
2. Millisel määral lubate lastel õuetegevuste ajal riskida?
3. Missugused loovust arendavad tegevused/ keskused on lastele ohtlikud? Miks te nii arvate?

Kolmas uurimisküsimus

Õpetajate valmisolek laste loovuse arendamiseks õuekeskkonnas.

1. Kui palju veedate lastega õues aega?
2. Kuidas õues oleku aeg jaguneb organiseeritud/planeeritud tegevuste ja vabamängu vahel?
3. Selgitage kui oluliseks peate oma rolli laste loovuse arendamisel õuekeskkonnas? Miks?
4. Kui oluliseks peate akadeemiliste teadmiste kõrval lapse loovuse arendamist õuekeskkonnas? Miks nii arvate?
5. Millisel määral edendate väikelaste loova mõtlemise oskusi ja julgustate neid oma loovust kasutama?
6. Kui sageli lisate õuekeskkonda uusi tegevuskeskusi? Kas palute selleks vanemate abi või loote / ehitate need ise?
7. Kas teil on õuealal kohti, asju, mida lapsed ise muuta saavad? Nimetage.

Intervjuu lõpetuseks

Kui Teil oleks võimalik unistada, siis millised oleksid mängukeskused, mis toetaksid lapse loovuse arengut?

Suur tänu, et olite nõus andma panuse minu lõputöö valmimisse!